

ΘΕΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΜΓ'

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1972

ΤΕΥΧΗ Γ'-Δ

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ «ΤΟΝ ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΙΕΡΟΝ ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΑ»

ΥΠΟ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗ, Δρος Θ. και Φ.,
Όμοτ'μου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

I

Εἰσαγωγικά.

1. Τελευταίως ἤρξατο παρ' ἡμῶν ἀναπτυσσόμενον τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀνερευνησέως τῆς ὅλης ἱστορικῆς πορείας τοῦ περιφήμου Νομοκάνονος τοῦ Μανουήλ Μαλαξοῦ τοῦ ἔτους 1561 καὶ τῆς ἐκ τούτου προελεύσεως πολλῶν καὶ ποικίλων «ἐγχειριδίων» διὰ προσθαφαιρέσεων ἐκ τοῦ πρωταρχικοῦ κειμένου πρὸς ἱερατικὴν χρῆσιν. Τὰ ἀπειράριθμα ταῦτα πρακτικῆς ὑφῆς «ἐγχειρίδια» νομοκανονικοῦ περιεχομένου, ἐξακολουθοῦν ἀυτονομαζόμενα καὶ αὐτοτιτλοφορούμενα «Νομοκάνονες», ὡχρὰν ὅμως ἐμφανίζοντα ὁμοιότητα πρὸς τὸ πρωταρχικὸν τοῦ Μανουήλ Μαλαξοῦ κείμενον τοῦ Νομοκάνονος αὐτοῦ. Τὰ πλεῖστα δὲ προσηρμόσθησαν εἰς τὰς πρακτικὰς καὶ δὴ καὶ τοπικὰς ἀνάγκας τῶν ἱερατικῶν. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν καθίσταται ἀπλουσιέρα, πολλάκις δὲ τύποι ἀρχαῖοι ἀναμιγνύονται μετὰ κοινῶν δημωδῶν καὶ οὐχὶ σπανίως ἀγοραίων ἐκφράσεων πρὸς διέγερσιν καὶ πρόκλησιν ἐντυπώσεως! Ἐπομένως τὰ τοῦ εἴδους τούτου νομοκανονικὰ ἐγχειρίδια δὲν θὰ ἐδικαιοῦντο τῆς αὐτοτιτλοφορίας αὐτῶν ὡς «νομοκάνων». Ἀπλῶς ταῦτα θὰ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθοῦν «Ἱερατικὰ Νομοκανονικὰ Ἐγχειρίδια» διὰ τὰς πρακτικὰς καθ' ἡμέραν ἀνάγκας τοῦ κλήρου.

2. Τὸ πλῆθος τῶν κατὰ τε τὴν ὕλην, τὴν διάταξιν αὐτῆς καὶ

τὴν ἐπιλογὴν, ὡς καὶ τὴν ὄλην μορφήν τῆς διατυπώσεως καὶ ἐμφανίσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ εἴδους τούτου τῶν «Ἱερατικῶν Νομοκανονικῶν Ἐγχειριδίων» ὀδηγεῖ κατ' ἀνάγκην τοὺς ἐπιστήμονας ἐρευνητὰς εἰς ἀναζήτησιν τῆς ἀλληλουχίας τῶν Ἐγχειριδίων τούτων πρὸς τε ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ πρωταρχικὸν κείμενον τοῦ χειρογράφου τοῦ ἔτους 1561 τοῦ Νομοκάνωνος τοῦ Μανουήλ Μαλαξοῦ († 1581;). Εἶναι δὲ λίαν εὐφρόσυνος ἡ εἶδησις, ὅτι τὴν κατὰ πάντα ἀρτίαν φιλολογικοκριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ τὰ μέγιστα ἐνδιαφέροντος τούτου κειμένου ἀνέλαβον τρεῖς νέοι ἐπιστήμονες, ἦτοι ἡ Ἀναστασία Σιφωνιοῦ — Καραπά, ὁ Μενέλαος Α. Τουρτόγλου καὶ ὁ Σπυρίδων Ν. Τρωιάνος, ἅπαντες συνεργᾶται ἐν τῷ «Κέντρῳ Ἐρεῦνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Δεῖγμα δὲ τῆς προσιωπιζομένης ἀρτίας ἐκδόσεως ἔδωκαν διὰ τῆς δημοσιεύσεως ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ ἀνωτέρω Κέντρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (τόμ. 16-17, 1969/70. Ἀνάτυπον 1972 σσ. 39, μετὰ λίαν ἐνδιαφέροντος Προλόγου τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Καθηγητοῦ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου Παν. Ἰ. Ζέπου) τοῦ Κεφ. σζθ' «Περὶ γυναικῶν μνηστευομένων, ἐν ᾧ καὶ περὶ μνηστείας».

3. Ὁ Καθηγητὴς Παν. Ἰ. Ζέπος ἐξαίρει προσηκόντως τὴν ἀνάγκην τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ Νομοκάνωνος τοῦ Μαλαξοῦ, ἐπισημαίνων καὶ ταῦτα: «Ἀφ' ἧς οὕτως ὁ ἀείμνηστος Κωνσταντῖνος Ἰ. Δυοβουνιώτης ἐδημοσίευσεν τὴν ὠραίαν μελέτην του «Ὁ Νομοκάνων τοῦ Μανουήλ Μαλαξοῦ (Ἀθῆναι 1916 σσ. 88) διὰ τὴν ἐπίσημωσιν, ὅτι αἱ παλαιότεραι, σοφαὶ ἄλλως, συναφεῖς ἐργασίαι τοῦ K. E. Zachariä von Lingenthal, τοῦ C. W. E. Heimbach καὶ τοῦ E. A. Σιδερίδου ἠστόχησαν εἰς τὰ συναθρόντα συμπεράσματα, ἰδίᾳ διότι τὰ συμπεράσματα αὐτὰ ἐξήχθησαν ἐπὶ τῇ βάσει χειρογράφων μὴ περιεχόντων τὴν ἀρχικὴν τοῦ ἔτους 1561 μορφήν τοῦ Νομοκάνωνος, οὐδαμῶς ἔλλειψαν καὶ ἄλλαι φωναί, ἐπισημάνασαι τὴν ἀνάγκην

ἐκδόσεως τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, ὡς τοῦτο ἀπόκειται εἰς τὰ ὀλίγα σφζόμενα χειρόγραφα. Τοιαῦται δ' ὑπεύθυνοι φωναὶ ὑπῆρξαν μεταξὺ ἄλλων ἰδίως τοῦ Δ η μ η τ ρ ί ο υ Σ π. Γ κ ί ν η εἰς πλείονας μελέτας του (βλ. τελευταῖον «Κείμενα Βυζαντινοῦ καὶ Μεταβυζαντινοῦ Δικαίου εἰς χειρογράφους ἐν Ἑλλάδι Κώδικας», Ἀθῆναι 1963, σ. 19 ἐπ.) καὶ τοῦ ἀειμνήστου Κ ω ν σ τ α ν τ ί ν ο υ Δ. Τ ρ ι α ν τ α φ υ λ λ ο π ο ὐ λ ο υ εἰς εἰσῆγησιν περὶ συναφοῦς ἀνακοινώσεως τοῦ Δ. Γ κ ί ν η εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 12 Μαΐου 1938 («Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν», τόμ. 13, 1933, σ. 395 ἐπ.), τελευταῖον δὲ καὶ τοῦ Γ ρ η γ ο ρ ί ο υ Κ α σ ι μ ᾶ τ η εἰς ἀνακοινώσιν του κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τῆς 16 Ἀπριλίου 1970 («Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν», τόμ. 45, 1970 (1971), σ. 96 ἐπ.). Ὁ Δ. Γ κ ί ν η ς, ὁ Κ. Τ ρ ι α ν τ α φ υ λ λ ὄ π ο υ λ ο ς καὶ ὁ Γ ρ. Κ α σ ι μ ᾶ τ η ς, ὡς ἄλλωστε καὶ ὁ Κ. Δ υ ο β ο υ ν ι ῶ τ η ς παλαιότερον, δὲν παρέλιπον νὰ ὑπογραμμίσουν τὴν σημασίαν τῶν σφζομένων ἑκατοντάδων μεταγενεστέρων χειρογράφων τοῦ Νομοκάνονος εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἐν ὁμοφωνίᾳ ἐτόνισαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, τοῦ ἀπηλλαγμένου τῶν μεταγενεστέρων παραλλαγῶν ἢ προσθηκῶν, τῶν ὀφειλομένων εἰς νεωτέρους συμπληγτάς, συχνότατα ἀποδίδοντας τὸ μεταγενέστερον δίκαιον τῆς ἐποχῆς των». Καὶ σημειοῖ ἐν τέλει τῆς παραγράφου 2, τοῦ Προλόγου του ὁ καθηγητῆς Π α ν. Ἰ. Ζέ π ο ς καὶ τὰ ἀξιολογώτατα ταῦτα, λίαν ἐνδιαφέροντα καὶ τὸ ἡμέτερον χειρόγραφον καὶ τὰ ὅσα περιγραφικῶς περὶ αὐτοῦ θὰ ἐκτεθῶσιν: «Ἡ ἐκδοσις τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ ἔτους 1561 εἶναι οὕτως ἐπιβεβλημένη καὶ διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν προσθηκῶν ἢ παραλλαγῶν τῶν μεταγενεστέρων συμπληγτῶν εἰς τρόπον, ὥστε εὐχερῆς νὰ προκύψῃ ἢ ἐξακρίβωσις τῶν κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς τουρκοκρατίας ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ βαθμηδὸν ἐπιβληθεισῶν μεταβολῶν εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν κατὰ δίκαιον σχέσεων τῶν κατακτηθέντων Ἑλλήνων» (σ. 1-2 τοῦ ἀνατύπου).

4. Ἐκδοσις λοιπὸν κατὰ μόνας ὑπὸ διαφορῶν «Ἱερατικῶν Νομοκανονικῶν Ἐγχειριδίων» θὰ ἦτο ἐλλιπὴς καὶ πρόωρος, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ προηγεῖτο παράλληλος σύγκρισις τούτων πρὸς τὸ πηγαῖον κείμενον τοῦ Νομοκάνονος τοῦ Μανουήλ Μαλαξοῦ. Καὶ εἶναι εὐτύχημα, ὅτι τὴν κριτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἔκδοσιν, ὡς εἴπομεν τοῦ ἐν λόγῳ πρωταρχικοῦ κειμένου ἀνέλαβον νέοι ἐπιστήμονες, εἰδικοί ἐπὶ τοῦ θέματος Ἑλληνας, ἐφωδιασμένοι δι' ὅλων τῶν πρὸς τοῦτο προσόντων, ὡς ἀπέδειξεν ἡ ὑποδειγματικὴ ἔκδοσις τοῦ Κεφ. σξθ' «Περὶ γυναικῶν μνηστευομένων, ἐν ᾧ καὶ περὶ μνηστείας». Ὁ δὲ Σπυρ. Ν. Τρωιάνος, Ὑφηγητὴς τῆς Νομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, ἔδειξε τὴν πρὸς τοῦτο ἐξειδίκευσιν καὶ ἰκανότητά του διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου του: «Νομοκάνων ἀπάνυ ὠφέλιμον καὶ πλουσιώτατον» (!). Ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 8 κῶδιξ τῆς Λίνδου» (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Ἀρχείου Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», τ. ΚΓ' (1968), σ. 38-53, 97-118, 162-176 καὶ ΚΔ' (1969), σ. 35-55). Ἀθῆναι 1969 (σ. τοῦ ἀνατύπου 73). Ἀκολουθῶν τῷ Σπυρ. Τρωιάνῳ ἐδημοσίευσεν παρομοίαν μελέτην καὶ ὁ Κων. Α. Μανᾶφης, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Νέον χειρόγραφον Νομοκάνονος τοῦ τύπου πάνυ ὠφέλιμον καὶ πλουσιώτατον», ἐ. Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 37 (1970), 466-472.

5. Τὸ σχέδιον τῆς μελέτης τοῦ Ὑφηγητοῦ Σπυρ. Τρωιάνου εἶναι πράγματι ἄρτιον καὶ ὑποδειγματικόν. Ἐπεξηγῶν τὸ σχέδιόν του ὁ σ. ἐπάγεται καὶ ταῦτα ἐν σ. 4 τοῦ ἀνατύπου: «Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν μεταξὺ τῶν διαφορῶν μορφῶν τοῦ νομοκάνονος τοῦ τύπου «ἀπάνυ ὠφέλιμον καὶ πλουσιώτατον» διαπιστουμένων διαφορῶν καὶ δοθείσης τῆς σημασίας τοῦ συλλεκτικοῦ τούτου ἔργου, ὡς ἐκ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν συνετάγη καὶ ἐχρησιμοποιήθη, καὶ τῶν πρακτικῶν ἀναγκῶν, τὰς ὁποίας ἐκλήθη νὰ καλύψῃ, ἡ μόνη πλήρης ἔκθεσις μιᾶς παραλλαγῆς τοῦ κειμένου τούτου, ἦτοι ἡ ὑπὸ τοῦ Α. Ραβλίου γενομένη, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐπαρκής. Ὅθεν κρίνεται σκόπιμον νὰ ἐκδοθῇ

ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ ἐν Λίνδῳ εὑρεθέντος νομοκάνονος, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν incipit καὶ desinit οὐχὶ μόνον τῶν κεφαλαίων ἀλλὰ καὶ τῶν καθ' ἕκαστον παραγράφων. Παρὰ τὸν τίτλον ἐκάστου κεφαλαίου θὰ σημειοῦται ἐνὶ ὄψει παρενθέσεως ἢ ἀντιστοιχία πρὸς τοὺς νομοκάνονας τοῦ P a v l o n (P) καὶ τοῦ Z a c h a r i ä v o n L i n g e r t h a l (Z). Ἐν ἐπιμέτρῳ δίδονται κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τὰ incipit τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν παραγράφων μὲ τὰς ἀντιστοιχίας παραπομπὰς εἰς τὸν ἐκδιδόμενον πίνακα περιεχομένων. Ἡ τοιαύτη δημοσίευσις θέλει παράσχη εἰς τοὺς ἐρευνητὰς ἐν μέτρον συγκρίσεως πρὸς διαπίστωσιν τῶν τε οὐσιαστικῶν καὶ τῶν φαινομενικῶν μεταξὺ τῶν σχετικῶν χειρογράφων διαφορῶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ καταστῇ ἐν τῷ μέλλοντι δυνατὴ ἡ κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ νομοκάνονος τούτου.

6. Ὁρθοτάτη ἢ αἰτιολόγησις τῆς μὴ ἐκδόσεως τοῦ κειμένου τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος νομοκάνονος ἀριθ. 8 τῆς Λίνδου. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ παρατηρηθῇ καὶ διὰ πάντα νομοκάνονα τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει προηγηθῇ ἢ πλήρης φιλολογικοκριτικὴ ἔκδοσις τοῦ πρωταρχικοῦ κειμένου τοῦ νομοκάνονος τοῦ Μ α ν ο υ ἢ λ Μ α λ α ξ ο Ὡ. Δὲν ἀπόκειται λοιπὸν ἢ καὶ ἡμεῖς ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν αὐτὴν ἀτραπὸν ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ἡμετέρου κώδικος, δῆλον ὅτι διὰ τῆς δημοσιεύσεως ἀπλῶς τοῦ Π ί ν α κ ο ς τ ῶ ν π ε ρ ι ε χ ο μ ἔ ν ω ν κατὰ τὸ δοθὲν ὑπὸ τοῦ Τ ρ ω ι ᾶ ν ο υ σχέδιον. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ ἤθελον νὰ σημειώσω περὶ τοῦ ἡμετέρου κώδικος εἶναι τοῦτο: Οὐδαμοῦ τούτου ἀναγράφεται ὁ ἐπίτιτλος «πάνυ ὠφέλιμον καὶ πλουσιώτατον». Ἡ καὶ ὑπὸ τοῦ Κ ω ν. Α. Μ α ν ᾶ φ η χρησιμοποιοιθεῖσα ὡσαύτως ἐπισήμανσις, δὲν νομίζω ὅτι δικαιολογεῖ τὴν εὐρυτέραν χρῆσιν τοῦ ἀνωτέρω τίτλου τῶν «Ἱ ε ρ α τ ι κ ῶ ν Ν ο μ ο κ α ν ο ν ι κ ῶ ν Ἐ γ χ ε ι ρ ι δ ῖ ω ν». Ὁ ἐπίτιτλος εἶναι προφανῶς ἐφευρέσις ἐνὸς καλοῦ-κάγαθοῦ ἀντιγραφέως, ὡς πλειστάκις παρατηροῦμεν εἰς κώδικας πάσης μορφῆς, ἐν οἷς εἴτε ἐν ἀρχῇ, εἴτε ἐν τέλει τοῦ κώδικος παρεμβάλλονται εὐχαί, ἐπιγράμματα, στίχοι ἢ καὶ χαρακτηρισμοὶ ἐπιγραμματικοὶ τοῦ περιεχομέ-

νου τοῦ κώδικος ὑπὸ τοῦ bona fide ἐργοτέχνου καὶ πολλὰ μοχθήσαντος διὰ τὴν ἀντιγραφὴν εὐσεβοῦς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀντιγραφέως τοῦ κώδικος. Οὐδεμία λοιπὸν εὐλογος αἰτία ἐπιβάλλει τὴν χρῆσιν τοῦ ἐπιτίτλου «πάνυ ὠφέλιμον καὶ πλουσιώτατον», χωρὶς μάλιστα νὰ προσδιορίζηται τὸ ποῖον εἶναι τοῦτο. Ὁ νομοκάνων; Ἀσφαλῶς οὐχί, διότι θὰ συνηκολούθει ὁ ἐπιθετικῶς προσδιορίζων τὸν νομοκάνονα ἐν γένει ὁμοίῳ, ἦτοι ἀρνεσικῶ: «Νομοκάνων, πάνυ ὠφέλιμος καὶ πλουσιώτατος». Ἄλλ' ἐὰν προσδιορίζῃ ὁ τίτλος, ὅπως θὰ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, οὐδετέρου γένους οὐσιαστικόν, ποῖον τοῦτο; Ἱερατικόν, νομοκανόνιον, νομοκάνονον, κανονικόν, νομικόν ἢ ἄλλο τι; Ἐκ τούτου καὶ ὁ τίτλος τοῦ Σ π υ ρ . Τ ρ ω ι ἄ ν ο υ , ὡς καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Κ ω ν . Α . Μ α ν ἄ φ η χρησιμοποιοῦμενος «πάνυ ὠφέλιμον καὶ πλουσιώτατον» θεωρηθῆτω ὡς πλεονασμός, ὅστις πέρα τῆς ἐντυπωσιαζούσης φραστικῆς διατυπώσεώς του, οὐδὲν τὸ ἰδιαίτερος σημαντικὸν ἐκφράζει, οὔτε καὶ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ὑποδηλῶν ἰδιαίτερον «τύπον» Νομοκάνονος.

7. Τὸ νὰ ὀνομάζωμεν τοὺς διαφόρους τύπους τῶν «Ἱερατικῶν Νομοκανονικῶν Ἐγχειριδίων», ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου αὐτῶν καὶ ἀναλόγως τῶν ἐπιδιωκομένων ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως σκοπῶν, ὡς φέρ' εἶπεῖν, «Νομοκάνων ἐπιτιμιῶν», «Νομοκάνων λειτουργικῶν», «Νομοκάνων τελετουργικῶν μυστηρίων», «Νομοκάνων ἐξομολογουμένων», «Νομοκάνων μνηστείας καὶ γάμου», «Νομοκάνων θανασίμων ἀμαρτημάτων, λαϊκῶν καὶ ἱερατικῶν», «Νομοκάνων δαιμονιζομένων καὶ σεληνιαζομένων», «Νομοκάνων συνοδικῶν, ἀρχιερατικῶν, Πατερικῶν», «Νομοκάνων πρεσβυτέρων, διακόνων, πρεσβυτερῶν καὶ διακονισσῶν, ὡς καὶ μοναχῶν» κλπ. κλπ. οὐδὲν ἕτερον σημαίνει ἢ τὴν κατὰ πλεονασμὸν ἀκριβεστέραν ἐπισήμανσιν τοῦ περιεχομένου, ἄνευ ἰδιαίτερας ἀξίας.

Ἐν τῷ τοῦ Du Cange Glossarium καὶ ἐν σελ. 1001-1002 ἀπαντῶμεν τοὺς ἐξῆς ὄρους: «ὁ Νομοκάνων», «τὰ Νομοκάνονια», «ὁ Νομοκάνονας», «τὸ Νομοκάνονον», «τὸ Κανονικόν».

Σημειωθήτω, ὅτι ὁ ὄρος «τὸ Νομοκάνονον» χρησιμοποιεῖται ἤδη τὸν ΙΑ' αἰ. ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου, Ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Περὶ νηστείας τῆς ὑπερενδόξου Θεοτόκου, καὶ ὅτι χρῆταύτην φυλάττειν ὡς ἐνθεσμὸν»¹. Ἴδου καὶ τὰ λίαν ἐνδιαφέροντα σχετικὰ χωρία: «Τρεῖς δὲ καὶ μόνας συνόδους ἔχει τὸ τοιοῦτον βιβλίον· καὶ αἱ μὲν δύο τούτων περὶ πίστεως διαλέγονται, ἡ δὲ ἑτέρα περὶ γάμων διαφορᾶς, ἐξ οὗ καὶ τῆς Ἐνώσεως λέγεται. Ἔτερον δὲ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον συνοδικὸν παρὰ τὸ λεγόμενον Νομοκάνονον· ὡς τοῦ μὲν, πάσας ὁμοῦ τὰς ἀγίας συνόδους καὶ τοὺς θείους κανόνας καὶ τοὺς πολιτικούς νόμους κατέχοντος· τοῦ δέ, μόνας τὰς τρεῖς συνόδους, καθὼς προείπομεν». Τὸ δὲ ἕτερον χωρίον τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ «ἀγίου Νίκωνος» (Ραῖθου, περὶ τὸ 1091) ἔχει οὕτω: «Περὶ δὲ τὴν νηστείαν τῆς δευτέρας ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, εἰς τε τὸ Νομοκάνονον τοῦ Νηστευτοῦ καὶ εἰς τὸν τύπον τῶν Ἱεροσολύμων, ταύτην διαγορεύει ὁμοίως καθὼς καὶ ὀπισθεν ὁ λόγος ἀπέδειξε, τὴν τῆς ὑπερενδόξου Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου νηστείαν, εἰς τὸ Συνοδικὸν ἐν τῷ ἐπιτιμίῳ τῶν τριγᾶμων ἀναφέρει ταύτην»². Τέλος καὶ ὁ Μιχαήλ Ψελλός, εἰς τοὺς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαήλ Δούκαν τὸν Ζ' (1071-1078) ἐμπεριλαμβάνει καὶ τοὺς ἐνδιαφέροντας ἡμᾶς στίχους:

«Ἐχε μοι γνῶσιν, Δέσποτα, καὶ τοῦ Νομοκανόνος,
 Σύνθετος βίβλος πέφυκε νόμων τε καὶ κανόνων,
 Κανόνων μὲν συνοδικῶν, καὶ κανόνων διαφορῶν,
 Τῶν Νεαρῶν δὲ μάλιστα πανσόφων θεσπισμάτων,
 Συνηγοροῦνται κάλλιστα τοῖς γραφεῖσι κανόνων»³.

1. Migne, PG. 127, 520B καὶ 525D.

2. Περὶ Ἀναστασίου, ἔρα Hans—Georg Beck, Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich. München 1959, σ. 659. A. Ehrhard, παρὰ Κρουμβάχερ, Ἰστ. τ. βυζ. Λογοτεχνίας, μετάφρ. Γ. Σωτηριάδου, τ. Ι, 309. Ἐνταῦθα καὶ περὶ Νίκωνος. Ἐπίσης ἄρθρον τοῦ R. Janin, Dictionnaire, d'Hist. et de Géogr. Ecclés. II, 1469/70. V. Grumel, Échos d' Orient, 32 (1933) 174.

3. Migne, PG. 122, 920C.

8. Κατόπιν τῶν ὅσων ἀνωτέρω ἐξετέθησαν περὶ τῶν νομοκανονικῶν τούτων ἐγχειριδίων χάριν κυρίως τῶν ἱερατικῶν, θὰ ἦτο ἴσως ἀκριβέστερος ὁ ὀρισμὸς τούτων διὰ τοῦ ἐκφραστικωτέρου ὄρου «Συνέκδημος νομοκανονικὸς» χάριν τοῦ κλήρου, ὅστις ὑποδηλοῖ πρόχειρον βοήθημα νομοκανονικῶν διατάξεων εἰς γλῶσσαν ἀπλῆν πρὸς καθημερινὴν χρῆσιν καὶ μάλιστα διὰ θέματα ἐκκλησιαστικῆς σπουδαιότητος, διὰ τὴν γνῶσιν τῶν ὁποίων ὤφειλε νὰ εἶναι ἐνήμερος πᾶς κληρικός, καὶ ὁ στοιχειώδους μορφώσεως ἱερατικός, ἐφ' ὅσον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παρουσιασθοῦν εἰς αὐτὸν τοιαῦτα, ἀπαιτοῦντα τὴν σύμφωνον πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ θέσμια ἐρμηνείαν, ἀπάντησιν καὶ ἐφαρμογὴν ἐν τῇ πράξει⁴.

9. Προεκρίναμεν νὰ δώσωμεν πρῶτον μὲν σύντομον περιγραφὴν τοῦ χειρογράφου ἡμῶν, εἶτα δὲ νὰ παράσχωμεν ἀκριβέστεραν καὶ λεπτομερεστέραν ἀνάλυσιν οὐ μόνον τῶν κεφαλαίων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν παραγράφων διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν incipit (A) καὶ decinit (T). Τὰ ἀποσπασματικῶς παρατιθέμενα κείμενα Ἀρχοτελειῶν καθιστοῦν εὐχερῆ τὴν σύγκρισιν μετ' ἄλλων Νομοκανονικῶν Ἐγχειριδίων. Ἐνῶ διετηρήσαμεν τὰς λεκτικὰς ἰδιομορφίας τοῦ συντάκτου ἢ καὶ ἀντιγραφέως τοῦ χφου, ἐκρίναμεν διορθωτέα τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα, πλὴν σπανίων ἐνδεικτικῶν περι-

4. Ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Νομοκανόνος διέλαβεν ἐσχάτως δι' εἰδικῆς διατριβῆς, ὑποβληθείσης εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν ὁ μαθητὴς ἡμῶν Μιόντραγκ Μ. Πέτροβιτς, ἀριστεύσας εἰς τὰς ἐπὶ διδακτορίᾳ ἐξετάσεις, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ Νομὸ κανὼν εἰς ἸΑ' τίτλους καὶ οἱ Βυζαντινοὶ Σχολιασταί». Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν θεμάτων περὶ σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας καὶ τῶν ἐπισκόπων Παλαιᾶς καὶ Νέας Ρώμης. Ἐναλισμὸς ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβῆ, ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι 1970, σσ. 266. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ εὐρίσκει ὁ βουλούμενος καὶ πᾶσαν τὴν σχετικὴν τοῦ θέματος ἡμῶν βιβλιογραφίαν. Πληρεστέραν ὁμως βιβλιογραφίαν εὐρίσκει τις εἰς τὸ συστηματικὸν ἔργον τοῦ Hans-Georg Beck, Kirche, u. theol. Lit. σ. 145/7 καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν Τρωιάνου καὶ Μανάφη, ἅτινα ἀνεφέρθησαν ἀνωτέρω. Ἀλλ' ὁ μέλλον ν' ἀσχοληθῆ εὐρύτερον περὶ τοῦ εἶδους τοῦ Νομοκανόνος καὶ τῆς ἐξελικτικῆς τούτου πορείας, ὀφείλει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του πρῶτιστα πάντων τὰ θεμελιώδη καὶ πρωτοποριακὰ βοηθήματα, ἦτοι τῶν Κ. Ε. Zacher, G. W. E. Heimbach, A. Pavlov, E. A. Σιδερίδου καὶ Κ. Ι. Δυοβουνιώτου καὶ τέλος τὰ νεώτερα ἔργα τοῦ Δ. Γκίνη.

πτώσεων. Πίναξ περιεχομένων δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ χφφ. Εἶναι τοῦτο ἄρα γε δεῖγμα τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ ἀντιγραφέως ν' ἀποσπάσῃ ἐκ τοῦ πηγαίου χφου ὅσα κεφάλαια ἔκρινεν ἀναγκαῖα πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐντολοδόχου του ἢ μήπως ἐβιάζετο εἰς συντόμεισιν τοῦ χρόνου τῆς ἐπιδόσεως τοῦ ἔργου του εἰς τὸν ἐντολέα του κληρικόν; Ἐν τέλει καὶ τοῦτο σημειωθήτω. Ἡ ἐν φ. 30β χρονολογία: «Ἐν ἔτει ,αψπθ' (= 1789). Μηνὶ Αὐγούστῳ 15» καὶ ἡ μνεῖα τοῦ ὀνόματος: «Ἰωακεῖμ Ἱερομόναχος ὁ Κύπριος καὶ πνευματικὸς αὐτοῦ πατήρ μαρτυρῶ αὐτὸν ἄξιον τῆς Ἱερωσύνης» παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν εὐλογον ὑπόθεσιν ἐπισημάνσεως τῶν ἐξῆς δύο σημείων: Πρῶτον, χρονικῶς ὁ ἡμέτερος κῶδιξ ἴσταται ἐγγὺς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 κώδικος τῆς Λίνδου. Μάλιστα δὲ ἡ σημ. 13 τῆς σελίδος 4 τῆς μελέτης τοῦ Σπυρ. Ν. Τρωιάνου, ἡ σαφῶς ἀποδίδουσα τὸ χφ. εἰς τὸν Λίνδιον ἱερέα (ἀωνύμως) καὶ θέτουσα τὴν χρονολογίαν (κτῆσεως ἢ ἀντιγραφῆς; Δὲν ἔχομεν δυστυχῶς φωτοτυπίαν φύλλου τοῦ κώδικος διὰ νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀσφαλοῦς χρονολογίας τοῦ ΙΖ' αἰ. κατὰ τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως ἢ μεταγενεστέρως) τοῦ ,αψοά' (= 1771) ἔτους τῆς ιδ' τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐμφανίζει διαφορὰν 18 ἐτῶν τοῦ ἡμετέρου χφου ἀπὸ τοῦ τῆς Λίνδου. Καὶ δεύτερον, ἡ μνεῖα τοῦ Κυπρίου Ἱερομονάχου Ἰωακεῖμ, ἐμβάλλει ἡμῖν τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ πηγή τοῦ ἡμετέρου κώδικος ἀνήκει εἰς Κύπριον κτήτορα. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ διὰ τὸν ὑπ' ἀριθ. 8 κώδικα τῆς Λίνδου, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχομεν ὄνομα Κυπρίου προγενεστέρου κτήτορος. Πάντως δὲν θὰ ἦτο ἀνωφελὴς καὶ ἡ ἐπισήμανσις τοῦ τε χρόνου, ἀλλὰ κυρίως τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως ἐκάστου Νομοκάνονος, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ κρίνωμεν καὶ τοὺς λόγους τῆς πληθωρικῆς ἐμφανίσεως κατὰ τὸν ΙΖ' (ΙΣΤ';) καὶ ΙΗ' αἰ. τοῦ τύπου τούτου τῶν Νομοκανονικῶν ἐγχειριδίων καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς πρωταρχικῆς προελεύσεως καὶ κυκλοφορίας των.

II

Σύντομος περιγραφή τοῦ χειρογράφου.

1. Ἐκ πατρικῆς κληρονομίας κατέχω μικροῦ σχήματος καλλιγεγραμμένον Κώδικα φέροντα ἐν ἐπικεφαλίδι τὸν τίτλον: «Ὁ ρ α κ α λ ῶ ς τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν Νομοκάνονα». Τὴν περιγραφὴν τοῦ Κώδικος τούτου δίδομεν εὐθὺς κατωτέρω.

Βιβλιοθήκη Κων. Γ. Μπόνη. Χειρόγραφον χαρτῶν, ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου, περιβεβλημένου διὰ βύρσης, μετ' ἐξωτερικῶν ἐπιτυπωμάτων, πλαισιωμένων διὰ δύο παραλλήλων γραμμῶν εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τῆς βύρσης, ἐσωτερικῶς τῶν ὁποίων σχηματίζεται ῥόμβος δίγραμμος εἰς τε τὴν πρώτην καὶ τὴν τελευταίαν βυρσίνην στάχωσιν. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τῶν ῥόμβων, ὅπως καὶ εἰς τὸ κέντρον ἐννέα ἀστερίσκοι ἐν σχήματι σταυροῦ. Οἱ αὐτοὶ ἀστερίσκοι καὶ εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ἐντὸς τῶν δύο παραλλήλων γραμμῶν καὶ ἐντὸς τῶν σχηματιζομένων τεσσάρων γωνιῶν.

Διαστάσεις χφ. 0,10X0,15. Κῶδιξ χαρτῶς μετὰ τριῶν ἐν ἐκάστῳ φ. καθέτων γραμμικῶν ὑδατογραφιῶν. Στίχοι ἐκάστου φ. 14. Ἐν φ. 30β ἡ χρονολογία: «Ἐν ἔτει ,αψπθ' (= 1789). Μηνὶ Αὐγούστῳ 15. Ἐπειτα ὑπογράφει οὕτως: Ἰωακεῖμ Ἱερομόναχος ὁ Κύπριος καὶ πνευματικὸς αὐτοῦ πατῆρ μαρτυρῶ αὐτὸν ἄξιον τῆς Ἱερωσύνης». Ἡ τε χρονολογία καὶ ἡ ὑπογραφή δι' ἐρυθρᾶς μελάνης. Ὁ Κῶδιξ περιλαμβάνει 76 φύλλα ἢ 152 σελίδας, ἔτι δὲ ἐν ἄγραφον φ. ἐν ἀρχῇ καὶ εἴκοσιν ἄγραφα φύλλα ἐν τέλει δι' ἀκαλαισθήτων σχημάτων καὶ γραμμῶν διὰ μολυβδίδος ὑπὸ παιδικῆς χειρὸς ῥυπανθέντα.

Ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ χφου, μάλιστα ἐξ ἀρχαιότερου κώδικος,

ἀνήκοντος εἰς τὸν Κύπριον Ἱερομόναχον Ἰωακεῖμ καὶ φέροντος χρονολογίαν 15 Αὐγούστου 1789, δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ καλλιγράφος μὲν, ἀλλὰ μικρᾶς μορφώσεως ἀνὴρ, λόγῳ τῶν ἀπειραρίθμων ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Ἐν φ. 75β ὁ ἀντιγραφεὺς ὑπογράφει δι' ἐρυθρᾶς μελάνης, ἧς ἄλλωστε κάμνει κατάχρησιν ἐντὸς τοῦ κειμένου, ὡς Χριστόδουλος Ἀναγνώστης Ντζέντζος, μετὰ τῆς ἡμερομηνίας: Ἐν Καλάμῳ, τῆ 23 Φεβρουαρίου 1828. Ἀντέγραψε δὲ τὸν κώδικα κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἱερέως Διονυσίου Πορτόλου.

Ὁ ἀντιγραφεὺς κάμνει κατάχρησιν τῆς ἐρυθρᾶς μελάνης, ἀσφαλῶς διὰ τὴν καλαισθητὸν ἐμφάνισιν. Τὰ πλεῖστα τῶν ἀρχικῶν γραμμῶν τῶν κεφαλαίων, πολλάκις δὲ καὶ τῶν προτάσεων, περιβάλλονται διὰ κοσμημάτων καὶ ἐπιτυπωμάτων. Ἐν φφ. 1α, 12α, 24α καὶ 74β ὑπάρχουν τρία διαφορετικὰ κοσμήματα, συμβολίζοντα κατ' ἰδίαν τοῦ ἀντιγραφέως ἔμπνευσιν, τὸ πρῶτον τὸν ζυγὸν εἰς ἐνδειξιν τῆς δικαίας καὶ ὀρθῆς κρίσεως. Τὸ δεύτερον, ἐπειδὴ πρόκειται τὸ κεφάλαιον νὰ πραγματευθῆ περὶ ἐξομολογῆσεως, συμβολίζει ἢ καὶ ἀναπαριστᾷ τὸ περιτραχήλιον τοῦ ἱερέως. Τὸ τελευταῖον κόσμημα παριστᾷ διὰ δύο κεφαλῶν ἠνωμένων κατ' ἀντίστροφον φοράν καὶ ὁμοιομόρφων, τὸν «παμφάγον Ἄδην»!

Λεπτομερέστερον τὸ χφ. ἐμπεριλαμβάνει τὰ ἐξῆς:

α.φ. 1α: Ὅρα καλῶς τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν Νομοκάνονα (δι' ἐρυθρᾶς μελάνης=Ε). Εἶτα: Ἀρχὴ τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως.

β.φ. 12α: Ἐξομολόγησις εἰς γυναῖκας.

γ.φ. 24α: Ἐλεγχος εἰς ἱερεῖς καὶ διακόνους.

δ.φ. 31α: Ἐξομολόγησις τῶν μοναχῶν.

ε.φ. 33α: Εὐχὴ, ἣν περ λέγει ὁ πνευματικὸς πρὸς τοὺς εἰς αὐτὸν ἐξομολογουμένους.

στ.φ. 34α: Εὐχὴ συγχωρητικὴ, ἣν περ λέγει ὁ πνευματικὸς πρὸς τοὺς εἰς αὐτὸν ἐξομολογουμένους.

ζ.φ. 37α: Περὶ ἱερέων.

- η.φ. 39α. Περὶ διὰ ποίων αἰτιῶν καθαιροῦνται οἱ ἱερεῖς.
- θ. 42β: Περὶ δαιμονιζομένου καὶ σεληνιαζομένου, εἰ χρὴ ἱερωθῆναι. Ἐρμηνεία τοῦ Βαλσαμών.
- ι. 44α: Περὶ διὰ ποίων αἰτιῶν οἱ ἱερεῖς καθαιροῦνται καὶ ἀφορίζονται οἱ Ἀρχιερεῖς.
- κ. 50α: Περὶ Ἀρχιερέων καὶ Ἱερέων ἀναξίων.
- λ. 51β: Περὶ γυναικός, ἐὰν κάμη παιδί καὶ συκοφαντήσῃ Ἱερέα καὶ εἰπῆ, ὅτι μετ' αὐτὸν (!) τὸν ἔκαμε. Νικηφόρου Μητροπολίτου Ἡρακλείας.
- μ. 52β: Περὶ Ἱερέως ἐὰν ὁμολογήσῃ τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ ὅπου ἔκαμε πρὶν τῆς χειροτονίας ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν.
- ν. 55α: Συνόδου Πρώτης καὶ Δευτέρας.
- ξ. 57α: Περὶ Ἀρχιερέως ἢ Ἱερέως ἢ Διακόνου λειτουργήσαντος καὶ μὴ μεταλαβόντος.
- ο. 58α: Περὶ τῶν ἐν χεῖλεσι μιανθέντων τί ἐστί; Ἐξήγησις τοῦ Βαλσαμώνος.
- π. 60α: Ἐρώτησις πρὸς τὸν Ἀγιώτατον Πατριάρχην Νικόλαον. Ἐὰν εἶναι εὐλογον καθηρημένος νὰ λέγῃ τὸ εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ τό, ὁ Θεὸς οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς ἢ τὸ Χριστὸς ὁ ἀληθινός, ἢ νὰ θυμιάζῃ μετ' αὐτὸν τὸν θυμιατὸν ἢ νὰ μεταλαμβάνῃ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα.
- ρ. 65α: Περὶ πρεσβυτέρας καὶ διακονίσεως τοῦ Βαλσαμών.
- σ. 66α: Αἱ παροῦσαι εὐχαὶ λέγονται πρὸς τὸν ἐπιστρέφοντα.
- τ. 70α: Εὐχή, ἣν λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ Πνευματικὸς ἢ Ἱερεὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μέλλοντος μεταλαβεῖν. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- υ. 74β: Κιώντας τρῶς καὶ ξεφαντώνεις, δόσε καὶ ἐνὸς πτωχοῦ, νὰ τὸ εὖρης στὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ. — Ὁ παμφάγος — ἀκολουθεῖ ἢ δικέφαλος παράστασις τοῦ Ἄδου — Ἄδης (κάτωθεν τῆς παραστάσεως καὶ εἰς τὸ κέντρον). — Ἀκολουθεῖ ἢ ἡμερομηνία, τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἀντεγράφη τὸ χφ. καὶ τὰ ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ἀντιγραφέως, ἦτοι: «1828. Φεβρουαρίου 22.

Ἐν Καλάμῳ: Χ.Α.Ν.». (=Χριστόδουλος Ἀναγνώστης Ντζέντζος), δι' ἐρυθρᾶς μελάνης (=Ε).

φ. 75α: «Τὸ παρὸν καὶ θεῖον καὶ ἱερὸν Νομοκάνονιον ὑπάρχει τοῦ ἐν ἱερεῦσιν Κυρίου παπαῖ Διονυσίου Πόρτολου καὶ ἐγγράφη ἐκ τῆς χειρὸς τῆς ἀναξίας ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἐλαχίστου καὶ ἀναξίου δούλου σας τοῦ ἐπωνομαζομένου (!) Χριστοδούλου Ἀναγνώστου Ντζέντζου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. εὐξασθε ὑπὲρ τοῦ πολλὰ ἡμαρτηκότος, ὅπως διὰ πρεσβειῶν σας ἐλεῆσαι (!) μοι Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φρικτῇ, ὅπου πάντες βροτοὶ γυμνοὶ παραστησώμεθα καὶ αἱ πράξεις ἐλέγχονται καὶ τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους δημοσιεύονται ἵνα (φ. 75β) ρυσθῶ τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ ἐπιτύχω τῆς οὐρανίου μακαριότητος, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, ἐν Χριστῷ τῷ πανοικτίρμονι Θεῷ ἡμῶν. Ἀμήν: Τῆς σῆς αἰδεσιμότητος. Ὁ ἐλάχιστος δοῦλος σας καὶ κατὰ πάντα πάνπιστος Χριστόδουλος Ἀναγνώστης Ντζέντζος. Ἐν Καλάμῳ τῇ 23 Φεβρουαρίου 1828» (δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ἢ ὑπογραφή).

χ. 76α: «Θανατηφόροι δαίμονες, ποῦ εἴσθε τί ἀργεῖτε| εὐγάλετέ του τὴν ψυχὴν, καὶ μὴν τοῦ λυπηθῆτε». Μετὰ κενὸν ἐνὸς στίχου, ἕτερον δίστιχον: «Κακόμηρε (!), ἀκάθαρτε, ὁ ἐν κακοῖς γηράσας|τώρα ζητᾶς μετάνοιαν εἰς τὰς χεῖράς μου φθάσας». Ἀκολουθεῖ ἡ ὑπογραφή: «Διονύσιος Ἱερεὺς Πόρτολις: Ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ ἀνάξιος δοῦλός σας. Εὐξασθαι (!) ὑπὲρ τοῦ πολλὰ ἡμαρτηκότος».

ψ. φ. 76β: Ὑπὸ ἄλλης ἀμαθοῦς χειρὸς, κακογράφου καὶ ἀνορθογράφου, ἢ ἐπισημείωσις: (διατηροῦμεν τὴν ἀνορθόγραφον γραφὴν τοῦ ἀμορφώτου γραφέως): «Περὴ της λητουργίας τοῦ μεγάλου βασιλῆου πόσες φωρὲς λητουργήτε τὸν χρόνον =α= τὴ παραμωνῆ της χρηστοῦ γενίσεος. Κὲ ἐν τη μνήμη του ἡρημένου πατρός. ἤγουν τη προτη του ηαννουαρήου. Κὲ ἐν τη παραμωνῆ τῶν φώτων. Κὲ ἐν τες κηρηακὲς της μεγάλης τεσάρακοστῆς χορῆς της κηρηακῆς τον βαήων. Κὲ ἐν τη μεγάλη Πέμτη. Κὲ ἐν το μεγάλο σαβάτω. Κὲ ἐν τη δεκάτη τετάρτη του σεμτεβρήου μηνῶς ης την ἠψοσην του τημήου κε ζωπηοῦ σταβροῦ. — ἔξο ἐκ τὰς ἡμέρας τάυτας ἄλλην ἡμέραν δεν λητουργήτε η ληττουρήα του μεγάλου βασιλῆου»!

Ἐπίμετρον

1. Ἐν φ. 75α ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ μικροῦ χειρογράφου καλεῖ τὸ βοηθητικὸν ἔργον τῆς ἱερατικῆς καθημερινῆς λειτουργικῆς πράξεως τοῦ ἱερέως «Νομοκανόνιον». Ἄλλ' ὅτι δὲν πρόκειται οὔτε περὶ Νομοκανόνος ἢ περιλήψεως τούτου, οὔτε περὶ Νομοκανονικοῦ ἐγχειριδίου, ἀλλὰ περὶ ἱερατικοῦ, περιέχοντος στοιχεῖα νομοκανονικά, ἀπαραίτητα διὰ πάντα ἱερατικὸν καὶ λειτουργικὸν τοῦ Ὑψίστου, καταφαίνεται ἐκ τῆς λεπτομεροῦς περιγραφῆς τοῦ περιεχομένου τοῦ κώδικος.

2. Ἡ ἀξία τοῦ χφου ἔγκειται οὐχὶ εἰς τὸ περιεχόμενον καθ' ἑαυτό, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκ τοῦ περιεχομένου προβαλλομένην κατωτάτην μορφωτικὴν βαθμίδα οὐ μόνον τοῦ Κλήρου τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων πιστῶν. Ἡ γλωσσοδία δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ δημοτική, ἀλλ' ἔστιν ὅτε ἐγγίζει τὰ ὅρια τῆς ἀγοραίας. Τὸ περιεχόμενον ἀναφέρεται κυρίως καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς βαρέα ἢ θανάσιμα ἀμαρτήματα. Εἶναι καὶ τοῦτο ἔμμεσος ἐνδειξις τῆς ἠθικῆς στάθμης τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν διαφερόντων τῶν ἱερατικῶν; Τὸ βάρος ρίπτεται ἐπὶ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν βαρέως ἀμαρτανόντων, καὶ οὐ μόνον τῶν λαϊκῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἱερατικῶν, ὅλων τῶν βαθμῶν. Στοιχεῖον ἀξιοπαρατήρητον εἶναι καὶ τὸ τῆς συκοφαντήσεως τῶν Κληρικῶν ἀπὸ μέρους ἑνὸς ἢ πλειόνων προσώπων, ἀνδρῶν ἢ καὶ γυναικῶν. Καὶ τοῦτο ἔστω κριτήριον τῆς ἠθικῆς στάθμης τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς!

III

Αἱ ἀρχοτελεῖαι τοῦ χειρογράφου¹.

I. φ. 1α: "Ορα καλῶς (τὸν) θεῖον καὶ ἱερὸν Νομοκάνονα (E). Ἄρχη τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως. Διὰ πᾶσαν Χριστιαν(ήν) (;) (E).

1. A. φ. 1α: Προσφέρει ὁ πνευματικὸς τὸν μέλλοντα ἐξομολογηθῆναι...
T... καὶ τὸν Ν΄ Ψαλμὸν.
2. A. φ. 1β: Ἰδοὺ τέκνον ὁ Χριστὸς ἵσταται ἀοράτως...
T... ἵνα μὴ ἀθεράπευτος ὑπάγῃς.
3. A. φ. 1β: Ὁ δὲ μετανοῶν κλίνας τὴν κεφαλὴν λέγει τὴν κατάνυξιν.
T. φ. 2α: Εἰ δὲ καὶ εἶναι ἀμαθῆς τὸν ἐρμηνεύει ὁ Πνευματικὸς (E).
4. A. Ἐξομολογοῦμαι ὁ ἁμαρτωλὸς ἐγώ...
T... νὰ μὴν ἁμαρτέψω πλέον. Καὶ ἀρχηνᾶ (1) ὁ Πνευματικὸς καὶ τὸν ἐρωτᾷ (E).
5. A. φ. 2β: Εἴσαι ἐσὺ χριστιανός; Ὁ ἁμαρτωλὸς ἀποκρίνεται (E).
T. φ. 3α: Τὸ λοιπὸν παιδί μου λέγε ταῖς ἁμαρτίαις σου δίχως ἐντροπὴν καὶ φόβον ἵνα δικαιωθῆς.
6. A. Καὶ εἰ μὲν εἶναι ἄνθρωπος μαθηματικὸς...
T. ... καὶ λέγει ταῖς ἁμαρτίαις του.

1. Δὲν νομίζω, ὅτι ἀποκτῶμέν τι τὸ πλέον ἀφέλιμον διὰ τῆς διὰ τῶν ἀρχοτελεῖων συγκρίσεως τοῦ ἡμετέρου χφου πρὸς ἐτέρους κώδικας, π.χ. τοῦ Ραβλίου ἢ τοῦ κώδικος 8 τῆς Δίνδου (Τρωιάνου) ἢ τῶν χφων τῶν Νομοκανόνων τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης, τῶν ἀναφερομένων ἐν σ. 4 καὶ σημ. 12 ὑπὸ τοῦ Τρωιάνου, διότι μόνον μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀρχοτελεῖων ὅσον πλείστων κωδίκων ὁμοειδῶν θὰ εἶναι δυνατὴ καὶ ἀσφαλὴς ἢ συναγωγὴ συμπερασμάτων διὰ τῆς συγκρίσεως τούτων καὶ τῆς κατατάξεώς των ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παλαιογραφικῶν τεκμηρίων (χρόνου, τόπου, κτήτορος, ἀντιγραφέως κλπ.) εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν ὁμάδα ἢ τὸν ἀνάλογον τύπον, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ σχηματίσωμεν τὸ ὅλον, κατὰ τὸ δυνατόν, δένδρον καὶ νὰ ἀνεύρωμεν ἀναγωγικῶς οὐ μόνον τὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν τῶν διαφόρων τύπων, τὰς ὁμοιότητας καὶ παραλλαγὰς, ἀλλὰ καὶ τὴν μερικὴν, μικρὰν ἢ μεγάλην, ἀπόκλισιν ἀπὸ τοῦ πρωταρχικοῦ κειμένου καὶ μάλιστα τοῦ Νομοκάνου τοῦ Μαλαξοῦ, ἐξ οὗ οἱ διάφοροι ἀντιγραφεῖς ἠντλησαν καὶ τὸν ὁποῖον εἶχον ὁδηγὸν πορείας. Τέλος, διὰ τῆς συγκριτικῆς μεθόδου ὅσον πλείστων νομοκανονικῶν χφων θὰ γνωρίσωμεν καὶ τὰ τοπικὰ ἐνδιαφέροντα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πρακτικῶν ἀρχῶν δικαίου καὶ ἀμαθῶν καὶ ἐθίμων τῶν ὑπὸ ἰδιαιτέρας συνθήκας βιούντων ἑκασταχοῦ Ἑλλήνων ἐν τῇ τουρκοκρατουμένῃ Ἑλλάδι.

7. Α. Εἰ δὲ καὶ εἶναι ἀμαθής...
Τ. ..κατὰ τὴν α' ἐντολήν.
8. Α. Ἄγαπᾶς καὶ φοβεῖσαι κύριον τὸν Θεόν σου...
Τ. ... Δίδαξον αὐτόν (Ε).
9. Α. φ. 3β: Ἄγαπᾶς τοὺς γονεῖς σου...
Τ. ... καὶ θέλει ὁ Θεός.
10. Α. Ὅμοίως δίδαξον αὐτόν (Ε). Μὴν ἔτυχες καὶ ἔκαμες... μάγια...
Τ. ... ἄλλους νὰ τὰ κάμνουν.
11. Α. Ὁ τεχνίτης ὅπου τὰ κάμνει, χρόνους κ'. (Ε).
Τ. Καὶ ἐκεῖνος ὅπου βάνει νὰ τὰ κάμνουν χρόνους στ'.
12. Α. Ἄν μετανοήσουν...
Τ. ... ἢ τοῦ ἐκάμανε ἄλλην βλάβην (φ. 4α).
13. Α. Πιστεύεις εἰς τὰ ὄνειρατα...
Τ. ... ἢ πῶς εἶναι τύχη ἢ ριζικόν.
14. Α. Δίδαξον αὐτόν...
Τ. ... ἢ τόσαις δευτέραις (Ε).
15. Α. Ἔχεις εὐλάβειαν εἰς τὸν σταυρόν...
Τ. ... καὶ εἰς τὰ ἅγια λείψανα τῶν ἁγίων.
16. Α. φ. 4β: Δίδαξον αὐτόν. Μὴν ἐπραξες μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν...
Τ. ... ἢ εἰς ἄλλον τόπον ἀφιερωμένον.
17. Α. Κανόνισον αὐτόν...
Τ. ... ἢ προσευχή (Ε).
18. Α. Μὴν ἔτυχε καὶ ἐμετάλαβες...
Τ. ... ἢ ἔπιες νερόν ἢ καπνόν.
19. Α. Ἐνὸς χρόνου δευτέραις...
Τ. ... ἢ ἓνα σαραντάριον (Ε).
20. Α. φ. 5α: Μὴν ἔτυχε καὶ ὠνειρεύθης τὴν νύκτα...
Τ. ... ἢ ἔκαμες ἄλλην ἀμαρτίαν.
21. Α. Ὅποιος ὄνειρευθῆ...
Τ. ...συγχώρησόν με τὸν ἀμαρτωλόν (Ε).
22. Α. Ἰστέον, ὅτι κάθε χριστιανός...
Τ. ...λέγοντας τὸ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ.
23. Α. φ. 5β: Μὴν ἐπῆγες καὶ ἐμετάλαβες χωρὶς νὰ κάμης τὸν κανόνα σου...
Τ. ...ἀλλέως μὴν τὸ δεχθῆς (Ε).
24. Α. Μὴν ἐμέθυσες...
Τ. ...Ἐὰν ἐξέρασεν ἀπὸ καμμίαν πολυποσίαν, νηστεία ἡμέρας μ.
25. Α. φ. 6α: Μὴν ἔταξες τίποτες τάσιμον...
Τ. ...ἄς παρακαλῆ τὸν Θεὸν μὲ ταπεινώσιν νὰ τοῦ συγχωρήσῃ (Ε).

26. A. Μὴν ἐπῆρες πρᾶγμα ἐκκλησιαστικόν...
T. ...ἄς παρακαλῆ τὸν Θεὸν νὰ τὸν συγχωρήσῃ (E).
27. A. Πιστεύεις ταῖς ἑορταῖς...
T. ...ἔχει συγγνώμην (E).
28. A. φ. 6β: Μὴν εἶσαι ἐπίορκος...
T. ...καὶ εἶναι χρεώστης καὶ δι' αὐτήν (E).
29. A. Μὴν εἶσαι βλάσφημος...
T. ...ἢ τόσαις λειτουργίαις.
30. A. φ. 7α: Μὴν παραδίνεσαι ἢ παραδίνῃς ἄλλους τῷ διαβόλῳ;
T. ἄς κάμη ὡς ἄνωθεν.
31. A. Στοχάζεσαι νὰ ἔχῃς ἀφορισμόν...
T. ... ἄλλῶς ἄπεχε (E).
32. A. Μὴν ἐκατάλυσες καμμίαν Τεσσαρακοστήν...
T. ... φ. 7β: ἢ ἄς κάμη τόσαις ἐλεημοσύναις.
33. A. Μὴν ἔφαγες τίποτες κρέας ψόφιον...
T. Ὅμοίως τόσαις δευτέραις (E).
34. A. Μὴν ἔδειρες τοὺς γονεῖς σου...
T. ...καὶ κάμποσαις μετάνοιας χρωστᾶς εἰς τὸν Θεόν (E).
35. A. Μὴν ἐφόνευσες ἄνθρωπον...
T. φ. 8α: ...τοὺς κατασκευάζεις τοὺς χρόνους (E).
36. A. Μὴν ἔδωσες τινὸς φαρμάκι...
T. ἄς κάμη ὡς ἄνωθεν (E).
37. A. Μὴν ἔκλεψες τινὸς τίποτες πρᾶγμα...
T. ... φ. 8β -9α: καὶ ἄς κάμη καὶ στρωταῖς μετάνοιας.
38. A. Μὴν ἔτυχε καὶ ἐπόρνευσες...
T. ... φ. 10α: τοῦ κατασκευάζεις ὀλιγωτέρους χρόνους.
39. A. Μὴν ἔτυχε καὶ ἔπεσες μὲ πρόσωπον ἀβάπτιστον...
T. ...τοῦ κατασκευάζεις τοὺς χρόνους (E).
40. A. φ. 10β: Κάνεις τὸν σταυρόν σου...
T. Δίδαξον αὐτόν (E).
41. A. φ. 11α: Παρακαλεῖς τὸν Θεὸν νύκτα καὶ ἡμέραν...
T. ...καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ διάθεσιν τῆς καρδίας του.
42. A. Καὶ ἀφόντις ἀκούσης ταῖς ἀμαρτίαις του...
T. φ. 11β: Ἐπειτα τοῦ διαβάζεις τὴν εὐχὴν καὶ τὸν διδάσκεις καὶ τὸν νουθετᾶς καὶ ποιεῖς ἀπόλυσιν. Ὁ καιρὸς ἐπαρῆλθε καὶ πάντα ἄς νικᾷ ἢ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ (E).

II. (φ. 12α) Ἐξομολόγησις εἰς Γυναῖκας (E).

1. A. Ἴ(ερεὺς) μόνος προσφέρει καὶ τὴν γυναῖκα ἔχοντας σταυρωμένας τὰς χεῖρας ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ ποιεῖ εὐλογητόν...
T. ...ἀρχηνᾶ (!) καὶ τὴν ἐρωτᾶ τοιοῦτω τρόπῳ.
2. A. Ἐρώτησις τῶν γυναικῶν (E). Πόσον καιρὸν ἔχεις τέκνον μου νὰ ἐξομολογηθῆς;
T. Τρεῖς φοραῖς τὸν χρόνον τὸ ὀλιγώτερον (E).
3. A. Ἐκαμες τὸν κανόνα σου...
T. ...νὰ τὸν κάμη πρῶτον (φ. 13α).
4. A. Μὴν εἶσαι ἐχθρεμένη μὲ τινα;...
T. ... Μὴν τὴν δεχθῆς.
5. A. Νὰ μὴν ἔτυχε τέκνον μου καὶ ἔφθειρες...
T. ...ἂν τὴν ἐδυνάστευσαν εἶναι ἀνεύθυνη (E).
6. A. φ. 13β: Μία γυναῖκα παντρεμένη ἐξομολογᾶται...
T. ... δέξου τὴν εἰς μῆνας σ' καὶ ὀλιγώτερον.
7. A. φ. 14α: Μὴν ἔτυχε καὶ ἐστάθης ἀφορμή...
T. Εἰς τὸν ἴδιον κανόνα τοῦ ἡμαρτηκότος εἶναι καὶ αὐτὴ (E).
8. A. Μὴν ἠξεύρεις καὶ κάνεις μάγια...
T. ...μὰ νὰ μὴν τὰ μετακάμη (E).
9. A. φ. 14β: Νὰ μὴν ἔκλεψες...
T. ... μετάνοιαις καὶ προσευχαῖς (E).
10. A. Νὰ μὴν ἔτυχε καὶ ἔφαγες βότανον διὰ νὰ μὴν ἐγκαστρωθῆς...
T. ... δέξου τὴν εἰς ἔτη γ' (E) (φ. 15α).
11. A. Νὰ μὴν σοῦ ἀπέθανεν παιδίον ἀβάπτιστον...
T. ... ἢ δὲ ἔτη ζ' (E).
12. A. Κάμνεις λειτουργίαις...
T. Δίδαξον αὐτήν (E).
13. A. φ. 15β: Νὰ μὴν εἶσαι βλάσφημη...
T. ... νηστεία καὶ ἐλεημοσύνη (E).
14. A. Μὴν ἔκαμες ὄρκον ψεύτικον;...
T. ... διατὶ χρεωστεῖ νὰ πληρώσῃ καὶ αὐτήν (E).
15. A. φ. 16α: Μὴν ἔταξες τίποτες τάσιμον...
T. ...νὰ τὴν συμπαθήσῃ (E).
16. A. Μὴν ἔτυχε ὅταν ἦσουν ἄπαστρη καὶ ἠσπάσθης ταῖς ἀγίαις εἰκόναϊς...
T. Νὰ κάμη μετανοίας ν' ἢ νὰ νηστεύσῃ δύο δευτέρας (E).
17. A. φ. 16β: Μὴν ἐκατάλυσες καμμίαν τεσσαρακοστήν...
T. ... καὶ μετάνοιαις ν' τὴν κάθε ἡμέραν.

18. A. Νὰ μὴν ἐψευδομαρτύρησες...
T. ...καὶ ἂν ἐπροξένησε ζημίαν χρεωστεῖ καὶ αὐτήν.
19. A. Νὰ μὴν εἶσαι φθονερό...
T. Δίδαξον αὐτήν (E).
20. A. Πάγης (!) ταῖς ἑορταῖς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν...
T. Δίδαξον αὐτήν (E).
21. A. φ. 17α: Διδάσκεις τὴν φαμηλίαν σου...
T. Ὅμοίως διδάξον αὐτήν (E).
22. A. Παρακαλεῖς τὸν Θεὸν διὰ ὅλους τοὺς χριστιανούς...
T. ...καὶ νὰ τοὺς συγχωρήσῃ ἔπειτα καὶ διὰ λόγου τους (E).
23. A. Ἐρώτησον αὐτήν καὶ εἴ τι ἄλλο σὲ φωτίσῃ... (φ. 7β).
T. ... ἔπειτα τὴν εὐχὴν.
24. A. Ὡρα (!) καλῶς (E). Εἰς τὰ ἐπιτίμια δὲν τυχένοι (!) νὰ γένει(!)
μὲ δυναστεία...
T. ... (φ. 18β) καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν μετανοίας ρ' (E).
25. A. Ἀνίσως καὶ ἡ γυναῖκα ἤθελε πάρη ζυμάρη...
T. ... χρόνους ζ'.
26. A. Ὅποιος ἤθελε ποτήσῃ (!) τοῦ λόγου του ἢ ἄλλον κανένα τὸ κά-
τουρόν του...
T. ...καὶ μετανοίας καθ' ἐκάστην ν' (φ. 19α).
27. A. Ὅσαις γυναῖκες σιγγιλισθοῦν μοναχαῖς τους ἢ μὲ ἄνδρας...
T. ... (φ. 19β) νὰ ἐπιτιμᾶται τὸν κανόνα τῆς μαλακίας.
28. A. Ἐὰν ἡ γυναῖκα ἤθελεν σμίξῃ...
T. ... χρόνους δύο νὰ μὴν κοινωνήσουν.
29. A. Ἀμὴ ἂν ἤθελε γύρη ἡ γυναῖκα τὸ δάκτυλόν της...
T. ... νὰ ἐπιτιμᾶται χρόνον ἓνα.
30. A. «Πρέπει οἱ πνευματικοὶ νὰ στοχάζωνται καὶ νὰ παραγγέλλουσιν,
ὁπότεν ὑψώνουσι τινὲς παναγίαν καὶ τὴν κυβερνοῦσιν, ἤγγουν νὰ
τὴν τρώγουν, διατὶ μοιράζεται (φ. 20α) ὅλον τὸ κορμὶ ἐκεῖνος
ὁποῦ τὴν πέρνει καὶ εἶναι φυλακτῆριον ψυχῆς καὶ σώματος. διατὶ
πολλοὶ περνῶντας τὴν βάνουσιν εἰς κανένα τόπον καὶ κλέπτεται
ἀπὸ ἀπροσεξίαν τους καὶ γίνεται ἀπάνω φλόγα πυρὸς ὁποῦ νὰ
τοὺς κατακαίει διὰ τὴν φρόνησιν καὶ ἀπροσεξίαν τους. λοιπὸν ὁ-
ποιος ἤθελε νὰ πέσῃ εἰς τούτην τὴν ἁμαρτίαν, πρέπει νὰ ἐξομολο-
γηθῇ εἰς Πνευματικὸν Πατέρα καὶ νὰ κάμῃ τρεῖς παρακλήσεις
εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ λειτουργίας ἑπτὰ καὶ καθ' ἡμέ-
ραν ὁπότεν γίνονται (!) ἐτούταις αἱ λειτουργίαις, νὰ κάμῃ μετα-
νοίας τριακοσίας, καὶ μετὰ ταῦτα / (φ. 20β) κάμνει εἰς αὐτὸν ὁ
Πνευματικὸς τὴν εὐχὴν τῆς συγχωρήσεως καὶ εἶναι συγχωρη-
μένος». (Σ η μ. Παρεθέσαμεν ὀλόκληρον τὸ κείμενον τῆς περιέργου

καί πως άκατανοήτου ταύτης όδηγίας εις Πνευματικόν διά νά σχηματίσωμεν ιδέαν τινά τών παρεμβαλλομένων αυθαιρέτως υπό τών αντιγραφέντων κειμένων, ξένων προφανώς πρός τό αντιγραφόμενον κείμενον, ώς διαπιστοῦται καί εκ τοῦ ύφους καί εκ τοῦ περιγραφομένου ειδικοῦ αντικειμένου, τοῦ έν τόπω τινί πραττομένου).

31. Α. φ. 20β: 'Ανίσως καί πέση με τήν γυναῖκα του...
Τ. ...νά μήν κοινωνήση, καί μετάνοιαις καθ' ήμέραν διακόσαις.
32. Α. "Όποιος πέση με τήν γυναῖκά του τήν Κυριακήν...
Τ. ...νά μήν κοινωνήσουν καί μετanoiάς καθ' εκάστην ήμέραν ρ'.
33. Α. "Όποιος πέση με τήν γυναῖκά του...
Τ. ...καί εικόσιπέντε μετάνοιαις καθ' εκάστην ήμέραν (φ. 21α).
34. Α. "Όποιος έχει έχθραν με τινά άνθρωπον εις τήν εκκλησίαν...
Τ. ...καί καθ' εκάστην ήμέραν μετάνοιαις ν'.
35. Α. 'Ο μνησίκακος έχει χρέος...
Τ. ... φ. 21β: έχει επιτίμιον νά μήν κοινωνήση χρόνους τρεῖς καί καθ' εκάστην ήμέραν μετanoiάς ρ'.
36. Α. "Όποιος εις τόν καιρόν τῆς μετanoiάς έχει έχθραν...
Τ. ...χρόνους τρεῖς καί μετanoiάς ρ'.
37. Α. "Όποιος βλασφημήση...
Τ. ...καί μετanoiάς ρ' καθ' εκάστην ήμέραν.
38. Α. "Όποιος παρακροάζεται...
Τ. ...μετanoiάς ιε'.
39. Αι 'Ομοίως καί ό καταδότης (!)...
Τ. ...μετanoiάς ιε' (φ. 22α).
40. Α. "Όποιος χωρίζει άνδρόγυνον...
Τ. ...μετanoiάς εξήντα.
41. Α. "Όποιος ήθελε συκοφαντήσει άνδρόγυνον...
Τ. ...μήτε εις τόν μέλλοντα.
42. Α. "Όποιος άμποδένει άνδρόγυνα...
Τ. ...ώσαν φονέας, καθώς λέγει ό Μέγας Βασιλείος.
43. Α. Γυναῖκα όποῦ νά κοιμηθῆ καί νά φονεύση τό παιδί της...
Τ. ...χρόνους έπτά νά μήν κοινωνήση (φ.22β).
44. Α. Γυναῖκα όποῦ νά καταφρονήση τό παιδί...
Τ. ...ώσαν φονεύτρια κανονίζεται, καθώς λέγει ό λ' κανών τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.
45. Α. Αί γυναῖκες όποῦ εἶναι άκάθαρταις...
Τ. ...χρόνον ένα καί καθ' εκάστην μετanoiάς ρ'.
46. Α. 'Ορίζομεν τάς γυναῖκας όποῦ έχουσι τά συνήτιά (1) τους...
Τ. ...διά νά μή έμποδίζουν τό θεῖον.

47. Α. Ὅριζομεν τὰς γυναῖκας ταῖς μαμμαῖς...
 Τ. ... ἰβ' καὶ ιε' καὶ κ' ἡμέρας νὰ ταῖς δέχονται.
48. Α. (φ. 23α): Γυναῖκα ἀνίσως καὶ ἀπὸ τὴν ἀμέλειάν της...
 Τ. ...χρόνους δύο νὰ μὴν κοινωνήσῃ μετανόιας καθ' ἐκάστην ρ'.
49. Α. Γυναῖκα ὁποῦ νὰ φυσάῃ τὸ παιδί της εἰς τὸ στόμα ἤ...
 Τ. ...χρόνους δέκα νὰ μὴν κοινωνήσῃ, ὅτι ὀνομάζεται ὡσάν (φ. 23β) φόνος ἀκούσιος, ἤγουν στανικός, καὶ μετανόιας καθ' ἐκάστην πενήτηκοντα.
50. Α. Γυναῖκα ὁποῦ νὰ εἶναι εἰς τὰ καταμήνιά της...
 Τ. ... νὰ εἶναι ἀκοινωνήτος χρόνους πέντε.

III. φ. 24α: Ἐλεγχος εἰς Ἱερεῖς καὶ Διακόνους (E)

1. Α. Ὅμοίως προσφέρει καὶ τὸν ἱερέα εἰς τὴν εἰκόνα...
 Τ. ...Ἰδοῦ τέκνον ὁ Χριστός (E).
2. Α. Καὶ ἐὰν μαθηματικός...
 Τ. ...τὸν ἐρωτᾷ καὶ αὐτὸν καθὼς ἐσημειώσαμεν.
3. Α. Κοίταξε λοιπὸν νὰ μὴν ἐρωτᾷς τὸν ἀνύπανδρον... (φ. 24β)...
 Τ. φ. 24β: ...καὶ κοίταξε τοὺς χρόνους, τὴν τέχνην καὶ τὸ ὄφθικιον.
4. Α. Ἐρώτησις (E): Πόσον καιρὸν ἔχεις ἀδελφε ὁποῦ δὲν ἐξομολογήθῃς;
 Τ. ...μὰ τὸ ὀλιγώτερον εἰς κάθε τεσσαράκοντα ἡμέρας (E).
5. Α. Ἐδωκες δῶρα εἰς τὴν χειροτονίαν σου;
 Τ. Ὁ καθ' καὶ λ' κανὼν τῶν Ἀγίων ἀποστόλων τὸν καθήρουν.
6. Α. Μὴν ἔτυχε καὶ ἐπύρνευες πρὶν χειροτονηθῆς ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν;
 Τ. ...οὔτε καμμία ἱκανοποίησις (ἂν εἶναι πανδρεμένος) (φ. 25α)
7. Α. Μὴν ἔσμιζες μὲ τὴν πρεσβυτέραν σου πρὶν τὴν στεφανωθῆς...
 Τ. Ὅμοίως καθήρεται (1) καὶ αὐτός.
8. Α. Μὴν ἔσμιζες μὲ ταύτην ὅταν ἦτον ἄπαστρη...
 Τ. Μετανόιας ρ'.
9. Α. Μὴν ἔχεις καμμίαν ὑποψίαν εἰς αὐτήν;
 Τ. Ἐὰν δὲν τὴν χωρισθῆ (φ. 25β) νὰ καθήρεται (1).
10. Α. Μὴν ἐμαλακίσθησῃ;
 Τ. Νηστεία ἡμέρας μ' καὶ ἐὰν τὸ μετακάμη νὰ καθήρεται (1).
11. Α. Μὴν ἐλειτούργησες χωρὶς τὴν ἀκολουθίαν σου...
 Τ. ...νὰ ἀργεῖται ἡμέρας κ'.
12. Α. Μὴν εἶσαι ἐχθρεμένος μὲ τινα...
 Τ. (φ. 26α) Νὰ κάμη ἀγάπην, ἀλλέως νὰ ἀργεῖται ἐπὶ καιρῷ.
13. Α. Μὴν ὄνειρεύθῃς τὴν νύκτα, ὅταν ἤθελες νὰ λειτουργήσῃς...
 Τ. μετανόιας μ'.

14. Α. Μὴν ἐμέθυσες ἀφόντις ἐλειτούργησες ἢ ἐξέρασες;
 Τ. ...ἀργεία ἡμέρας μ', τὸ δὲ ξέρασμα νὰ τὸ ρίψη εἰς ποταμὸν ἢ εἰς θάλασσαν ἢ εἰς τόπον ἀπάτητον.
15. Α. Μὴν ἐλειτούργησες χωρὶς καθιέρωσιν...
 Τ. μετανοίας στ'.
16. Α. (φ. 26β) Μὴν ἔτυχε καὶ ἐπαράρηξες σκευὴ ἀφιερωμένα εἰς τόπον ἀπάτητον;
 Τ. Ἀργεία κατὰ τὸ σκευὸς ὅπου ἐπαράρῳξε (!).
17. Α. Μὴν ἐλειτούργησες κολατσισμένος...
 Τ. ἀργεία μῆνας στ'.
18. Α. Μὴν ἔτυχε ἐκεῖ ὅπου ἐλειτούργας καὶ σοῦ ἐχυθύκανε (!) τὰ ἅγια;
 Τ. ...εἰ δὲ καὶ τύχη μετὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον ἄς κάμη ὁμοίως.
19. Α. Εἰ δὲ πάλιν τύχη μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος...
 Τ. (φ. 27α) ...τὸ ποτήριον μόνον σφραγίζει καὶ οὕτως τελειώνει.
20. Α. Εἰς ὅσον δὲ τόπον ἐπέσανε τὰ ἅγια...
 Τ. ἢ νὰ βαλθῆ εἰς τόπον σεβάσιμον.
21. Α. Εἰ δὲ καὶ ἐπέσανε κατὰ γῆς...
 Τ. ...ἔπειτα ἄς δράμη εἰς τὸν ἀρχιερέα νὰ ἐξομολογηθῆ... εἰ δὲ καὶ τὸ ἔκαμε θεληματικῶς νὰ καθήρεται (!) (φ. 27β) (Ε).
22. Α. Μὴν ἔτυχε καὶ σοῦ ἔφαγεν ἔρπετόν...
 Τ. Ὁ κανόνας εἶναι ὡς ἄνωθεν (Ε).
23. Α. Μὴν ἔτυχεν ἐκεῖ ὅπου ἐλειτούργεις καὶ ἔπεσε τίποτες μύα...
 Τ. ...ἢ μέσα εἰς τὸ χωνευτήριο (Ε).
24. Α. φ 28α: Μὴν εὐλόγησες γάμον παράνομον;
 Τ. Ἄν τὸ ἤξευρε νὰ καθήρεται (!), εἰ δὲ καὶ δὲν τὸ ἤξευρεν ἀμέτοχος εἶναι ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν (Ε).
25. Α. Νὰ μὴν σὲ ἐκράξανε νὰ μεταλάβης ἀσθενῆ καὶ δὲν ἐπῆγες...
 Τ. Ἀργεία μῆνας στ'.. ὅμως ἄς μεταλάβῃ (Ε).
26. Α. Μὴν σὲ ἐκράξανε νὰ βαπτίσῃς παιδίον...
 Τ. (φ. 28β) Ἀργεία χρόνους γ' (Ε).
27. Α. Ὅταν καλέσουν ἱερέαν νὰ βαπτίσῃ παιδίον...
 Τ. Εὐλογημένη ἢ βασιλεία τοῦ πατρὸς (Ε).
28. Α. Καὶ εὐθὺς τὸ βαπτίζει εἰς τρεῖς καταδύσεις.
 Τ. (φ. 29α)...νὰ βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ εἰς ὕδωρ.
29. Α. Μὴν ἐβάπτισες παιδίον δύο φοραῖς;
 Τ. ...καθὼς φαίνεται εἰς τὸν Νόμον (Ε).
30. Α. Νὰ μὴν ἐμετάλαβες τινά...
 Τ. ...νὰ ἀργεῖται μῆνας στ', διότι μᾶς παραγγέλουν οἱ ἅγιοι Πατέρες νὰ μὴν φοβούμεσθιν οὔτε τὸν βασιλέα (Ε).

31. Α. φ. 29β: Μὴν σοῦ ἐδώκανε νὰ διαβάσῃς λειτουργίαις...
 Τ. Χρέος νὰ τὰ διαβάσῃ (Ε).
32. Α. Μὴν εἶσαι χορευτής...
 Τ. Ἄν τὰ κάμνη τὰ παύσῃ ἢ νὰ καθήρεται (Ε).
33. Α. Μὴν εἶσαι ὑπερήφανος...
 Τ. ...καὶ καλὸν παράδειγμα εἰς ὅλους (Ε).
34. Α. Ἐρώτησον αὐτὸν καὶ ἀπὸ ταῖς ὀπισθεν ἐρωτήσεις...
 Τ. φ. 30α: Ἐπειτα τὴν εὐχὴν καὶ ἀπόλυσις ἐὰν τὸν εὗρῃς καθαρὸν ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα τὰ ἄνωθεν, τοῦ ἀπογράφῃς τὴν συμμαρτυρίαν(Ε).
35. Α. Οἱ τὰ θεῖα καλῶς διαταξάμενοι θεοκήρυκες Ἀπόστολοι...
 Τ. φ. 30β:... ὅθεν καὶ μαρτυρῶ αὐτὸν ἄξιον τῆς ἱερωσύνης.

Καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἡ χρονολογία καὶ ἡ κατωτέρω ὑπογραφή:

«Ἐν ἔτει ,αψπθ' (= 1789). Μηνὶ Αὐγούστῳ 15. (Ε). Ἐπειτα ὑπογράφη (1) οὕτως Ἰ ω α κ ε ἰ μ Ἱερομόναχος ὁ Κύπριος καὶ πνευματικὸς αὐτοῦ πατῆρ μαρτυρῶ αὐτὸν ἄξιον τῆς ἱερωσύνης (Ε). Καὶ ταῦτα μὲν ἕως ὧδε περὶ ἱερεῖς καὶ διακόνους».

IV. (φ. 31α): Ἐξομολόγησις τῶν Μοναχῶν (Ε)

- Α. Προσφέρει αὐτὸν ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ καὶ ποιεῖ καθὼς ὀπισθεν ἐσημειώσαμεν καὶ ἂν εἶναι ἰδιώτης τὸν ἐρωτᾷ (!):
 Πόσον καιρὸν ἔχεις ἀδελφέ ὁποῦ δὲν ἐξομολογήθῃς;
 Τ. ...τὸ ὀλιγώτερον εἰς κάθε ἡμέρας μ' (Ε).
- Α. Ἐκαμες τὸν κανόνα σου...
 Τ. Νὰ τὸν κάμῃ πρῶτον (Ε).
- Α. Ἐχεις ἀγάπην μὲ ὅλην τὴν ἀδελφότητα...
 Τ. ... ἀντιτάσσεται καὶ παρακούει τὸν Θεόν (Ε).
- Α. (φ. 31β) Νὰ μὴν ἔτυχε καὶ ἔπεσες εἰς σὲ καμμίαν ἀμαρτίαν θανάσιμην...
 Τ. ...τοῦ μοιχοῦ ἱε'.
- Α. Μὴν ἔλειψες ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἐκκλησίας;
 Τ. Ἐρμηνεῖα εἰς ἰδιώτην ἀγράμματον (Ε).
- Α. «Ὁ ἰδιώτης μοναχὸς ὅταν εὐρίσκεται ἔξω εἰς καμμίαν ὑπηρεσίαν τοῦ Μοναστηρίου καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ εὗρεθῇ εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ τοιοῦτος ποιεῖ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἀσπάζεται τὸν σταυρὸν του (φ. 32α) καὶ λέγει, Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν καὶ τὸ τρισάγιον, Παναγία Τριάς, Πάτερ ἡμῶν, καὶ οὕτως διαβάζει τὸν κανόνα αὐτοῦ, δηλαδὴ τὸ σχοινίον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχη κόμπους ρ', καὶ διὰ μὲν τὸν ἑσπερινὸν νὰ ἀπερνᾷ σχοινία σ', διὰ τὸ ἀπόδειπνον σχοινία ζ', διὰ τὸ Μεσονυ-

κτικὸν σχοινία κ' καὶ διὰ κάθε μίαν ὥραν νὰ κάμνη σχοινία δ' λέγωντας εἰς κάθε κόμπον· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον με, καὶ ἐτοῦτα εἶναι διὰ τὴν κοινὴν ἀκολουθίαν.

(φ. 32β) Ὁ δὲ κανὼν αὐτῶν εἶναι (Ε). Τοῦ Μικροσχήμου μετανοίας ρ' (;). Τοῦ δὲ Μεγαλοσχήμου χ' (=600) καὶ πάλιν εἰς τὸ τέλος τὸ πιστεῦω εἰς ἕνα Θεόν, τὸ ἄξιον ἐστίν, Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν, μετανοίας γ'.

Τ. Ὁ παμφάγος Ἄδης (Ε)».

7. Α. φ. 33α: Εὐχὴ, ἣν περ λέγει ὁ πνευματικὸς πρὸς τοὺς εἰς αὐτὸν ἐξομολογουμένους. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν (Ε). Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας τῶν δούλων σου, ὁ ἐλεήμων καὶ οἰκτιρῶν καὶ μακρόθυμος...

Τ. ...διαλλάγηθι καὶ ἔνωσον αὐτῷ τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ... εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν. Ἄξιον ἐστίν. Δόξα καὶ Νῦν. Ἀπόλυσις. Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν (φ. 33β).

8. Α. φ. 34α: Εὐχὴ συγχωρητικὴ, ἣν περ λέγει ὁ πνευματικὸς πρὸς τοὺς εἰς αὐτὸν ἐξομολογουμένους. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν (Ε). Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, υἱὲ καὶ λόγε τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ποιμὴν καὶ ἀμνὲ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ τὸ δάνειον τοῖς δυσὶ χρεωφειλέταις...

Τ. φ. 34β - 36α: ...εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, Ἀμήν.

V. Περὶ Ἱερέων.

1. Α. φ. 37α: Ἱερεὺς ἐὰν ξεράσῃ νηστικὸς...

Τ. ...δὲν ἔμπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

2. Α. Ἱερεὺς ὁποῦ θέλει νὰ λειτουργήσῃ καὶ νὰ αἱματώσῃ ἢ μύτη του...

Τ. ...νὰ μὴν λειτουργήσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

3. Α. Ἱερεὺς ἀνίσως καὶ ἐνυπνιασθῆ...

Τ. ...καθὼς λέγει ὁ κθ' κανὼν τοῦ Ἰωάννου Ἐπισκόπου Κίτρου (φ. 37β).

4. Α. Ἱερεὺς ἂν γένη εἰς αὐτὸν ρεῦσις...

Τ. ...μετανοίας ρ' καὶ τότε ἄς λειτουργήσῃ.

5. Α. Ἱερεὺς ἂν σμίξῃ μὲ τὴν γυναῖκα του...

Τ. ...νὰ ἀργῆ χρόνον ἕνα.

6. Α. Ἀνίσως καὶ κανένας ἤθελε λειτουργήσῃ (φ. 38α).

Τ. ...ἔως δύο ἡμέρας νὰ μὴν πέσῃ μὲ τὴν γυναῖκα του.

7. Α. Ἱερεὺς ἀνίσως καὶ ἤθελεν ὑπάγῃ εἰς βαλανεῖον...

Τ. ...μήτε ἂν λειτουργήσῃ πρέπει νὰ πηγαίνη εἰς λουτρόν.

8. Α. Ἱερεὺς ἂν λειτουργήσῃ μὲ ἔχθραν...

Τ. ...ἀργὸς ἡμέρας ἐξῆντα.

9. A. ὥρα (!) (E) (γρ. ὄρα): Προτήτερα ἀπὸ ὅλα, ἐκεῖνος ὅπου νὰ καταξιωθῆ νὰ γένη ὑπηρέτης τοῦ Θεοῦ...
T. ... φ. 38β: ἡ κόλασις του θέλει εἶσται παντοτινή.
10. A. Ἱερεὺς ὅπου νὰ κυνηγᾷ...
T. ...νὰ εἶναι ἀργὸς μῆνας τρεῖς.
11. A. Ἱερεὺς ἂν ξεράσῃ ἀπὸ πολὺ κρασί...
T. ...ἀμὴ ἂν ὑπάγῃ εἰς καπηλεῖον νὰ ἀφορίζεται.
12. A. φ. 39α: Ἱερεὺς ἂν λειτουργήσῃ ἀπὸ φλεβοτομίαν...
T. ...μετανοίας κάθε ἡμέραν σ' (=200).
13. A. Ἱερεὺς ἂν λειτουργήσῃ χωρὶς ἀντιμήνσιον...
T. ...μετανοίας κάθε ἡμέραν ρ' (= 100).
14. A. Ἱερεὺς ἂν πηγαίνῃ εἰς παιγνίδια...
T. ...ἀργὸς ἡμέρας ρ' (= 100).

VI. Περὶ διὰ ποίων αἰτιῶν καθαιροῦνται οἱ Ἱερεῖς.

1. A. Ἱερεὺς ἂν κάμῃ συνωμοσίαν...
T. φ. 39β: ...καὶ ὁ λδ' κανὼν τῆς Τρούλλης καὶ οἱ λαϊκοὶ νὰ ἀφορίζωνται.
2. A. Ἱερεὺς ὅπου νὰ ἀφορισθῆ ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα...
T. ...καθὼς λέγει ὁ κθ' κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου.
3. A. Ἱερεὺς ἂν δεχθῆ θυσίαν αἰρετικοῦ...
T. φ. 40α: ...νὰ καθήρεται καθὼς λέγει ὁ μστ' κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐπειδὴ τί μερίδα εἶναι εἰς τὸν πιστὸν μὲ τὸν ἄπιστον.
4. A. Ἱερεὺς ἂν προσκαλέσῃ ἐβραίους ἰατρούς... (φ. 40α).
T. .. νὰ καθαιρήτε καθὼς λέγει ὁ ια' κανὼν τῆς Τρούλλης.
5. A. Ἱερεὺς ἂν λειτουργήσῃ μὲ ἓνα φόρεμα. Ἱερεὺς, ἂν γυρεύσῃ ἄσπρα.
T. νὰ καθήρεται καθὼς λέγει ὁ λ' κανὼν τῆς Τρούλλης.
6. A. φ. 40β: Ἱερεὺς ἂν εὐλογήσῃ γάμον ἐμποδισμένον...
T. ...νὰ καθήρεται καὶ ὁ γάμος ἄκυρος.
7. A. Ὁ ξβ' κανὼν τῆς Συνόδου τῆς ἔκτης, τοὺς Ἱερεῖς ὅπου νὰ χορεύουν...
T. ..ὡσὰν ὅπου βλάβουν τοὺς πολλοὺς.
8. A. Ὅμοίως καὶ ὁ ... (κενὸν) κανὼν τῆς αὐτῆς Συνόδου, ὀρίζει νὰ μὴ βλέπει ὁ Ἱερεὺς χορούς...
T. ...εὐθὺς νὰ συκαθῆ (!).
9. A. φ. 41α: Ὅποιοι Ἱερεὺς ἤθελε φάγῃ ψόφιον κρέας...
T. ...νὰ καθήρεται καθὼς λέγει ὁ ζ' κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.
10. A. Ὅποιοι Ἱερεὺς παγένει (!) εἰς τοὺς μάντεις...
T. ... φ. 41β: νὰ καθήρεται, καθὼς λέγει ὁ ζ' κανὼν τῆς Τρούλλης καὶ ὁ πδ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

11. Α. Ἱερεὺς ὅπου νὰ πορνεύῃ ἢ νὰ μοιχεύῃ...
Τ. ...νὰ καθήρεται, καθὼς λέγει ὁ κε' κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου.
12. Α. Ἀνίσως καὶ τοῦ Ἱερέως τὰ μάτια κλαίουσι...
Τ. ...νὰ καθήρεται.
13. Α. Ὁ οζ' κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὀρίζει ὅτι (φ. 42α) ὅποιος εἶναι ἑτερόφθαλμος...
Τ. ...μοναχὰ ὁ μολυσμὸς τῆς ψυχῆς.
14. Α. Ἀμὴ ἂν ἔχουν ἀρρώστημα καὶ δὲν ἤμποροῦν νὰ ὑπηρετοῦν τὰ θεῖα μυστήρια...
Τ... φ. 42β: καὶ νὰ ἔχουν καὶ βοήθειαν διὰ τὴν ζωὴν τους.
15. Α. Ὁ ἑβδομηκοστὸς ἔνατος (1) κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων...
Τ. καὶ ἂν εἶναι ἄξιος νὰ γίνεταί κληρικὸς.

VII. Περὶ δαιμονιζομένου καὶ σεληνιαζομένου εἰ
χρὴ ἱερωθῆναι. Ἑρμηνεῖα τοῦ Βαλσαμών (E).

1. Α. Τοῦτο ὅπου λέγει νὰ μὴν συνεύχεται ὁ δαιμονιζόμενος...
Τ. φ. 43α: ...ἀμὴ ὡσὰν γένη γερὸς δὲν ἐμποδίζεται.
2. Α. Διὰ τὸν Ἱερέα ὅπου σεληνιάζεται...
Τ. φ. 43β: ...μοναχὰ τὴν θεῖαν Ἱερουργίαν νὰ ἀπέχη, καθὼς ὀρίζουν οἱ θεῖοι Νόμοι.
Α. Ὁ ιγ' κανὼν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας Συνόδου ὀρίζει...
Τ. ...νὰ καθήρεται παντάπασι ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην του.
4. Α. Ὁ μβ' κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων...
Τ. ...ἢ νὰ εἶναι καθηρημένος. κύβους λέγει τὰ ἀζάρια καὶ τὰ χαρτία τοῦ παιγνιδίου.
5. Α. Τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς καὶ Διακόνους καθήρει ὁ ἄνωθεν κανὼν...
Τ. φ. 44α: ...διατὶ ἄλλην παιδεύσει ἔχουν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Ἱερεῖς καὶ οἱ Διάκονοι καὶ ἄλλην οἱ ὑποδιάκονοι, οἱ ψάλται, οἱ Ἀναγνώσται καὶ οἱ λαϊκοί.

VIII. Περὶ διὰ ποίων αἰτιῶν οἱ Ἱερεῖς καθαιροῦνται καὶ ἀφορίζονται οἱ Ἀρχιερεῖς (E).

1. Α. Πρέπει νὰ ἰξεύρουσι (!) καὶ τοῦτο, πῶς ἀνίσως καὶ ἤθελαν ξεπέση οἱ ἱερεῖς...
Τ. ... φ. 44β: καὶ ἄλλοι πολλοὶ κανόνες ὅπου τὸ φανερώνουσιν αὐτό.

2. Α. Καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ἢ Μητροπολίτας, ὅπου ἀλλάζουσι ταῖς ἐπαρχίαις του.
Τ. ...καθὼς λέγει ὁ πρῶτος καὶ δεῦτερος κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου.
3. Α. Καὶ ἀπὸ ἐκείνους ὅπου νὰ πάρουν Ἐπισκοπήν...
Τ. ... ὁ λ' κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.
4. Α. φ. 45α: Εἰς τούταις ταῖς παρανομίαις...
Τ. ...ἐκβάλλονται ἀπὸ τὴν θεῖαν Κοινωνίαν.
5. Α. Ὁμοίως ἐκβάλλεται τῆς Κοινωνίας καὶ ὁ γόης Ἱερεὺς...
Τ. ...καθὼς λέγει ὁ λ' κανὼν τῆς αὐτῆς Συνόδου.
6. Α. Ἐκβάλλεται τῆς θείας Κοινωνίας ἀκόμη ὅπου μισᾷει...
Τ. ... φ. 45β: καθὼς λέγει ὁ να' κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.
7. Α. Ἱερεὺς ἂν εἶναι καταδότης (!)...
Τ. ...ἂμὴ ἂν δὲν παύσῃ καθήρεται.
8. Α. Ἱερεὺς ὅπου νὰ συλλειτουργήσῃ μὲ καθηρημένον...
Τ. (φ. 46α): ...νὰ καθήρεται ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην του.
9. Α. Ἱερεὺς ἂν πέμψῃ ἀναγνώστην ἢ ἄλλον νὰ κοινωνήσῃ ἄνθρωπον...
Τ. ...νὰ ἀφορίζεται καθὼς λέγει ὁ ιδ' κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου.
10. Α. Ἱερεὺς ἂν ἐντραπῇ νὰ μεταλάβῃ τὴν παπαδιάν του...
Τ. ...ἀναθεματίζεται καθὼς λέγει ὁ ιγ' κανὼν τῆς Τρούλλης.
11. Α. Ἱερεὺς ἂν τὸν καλέσουν νὰ μεταλάβῃ ἄνθρωπον...
Τ. ...νὰ εἶναι ἀργὸς τῆς ἱερωσύνης χρόνον ἓνα.
12. Α. Ἱερεὺς καθηρημένος ἂν ἔλθῃ εἰς τὴν ὥραν (φ. 46β) τοῦ θανάτου...
Τ. ...καὶ ἁμαρτίαν δὲν ἔχει.
13. Α. Ἱερεὺς ἂν βάλῃ ἐπιτραχήλιον νὰ μεταλάβῃ...
Τ. ...ἁμαρτίαν δὲν ἔχει.
14. Α. Ἱερεὺς ἂν φυλάγεται νὰ μὴν κάμῃ παιδί...
Τ. ...εἶναι φονεὺς καὶ καθήρεται.
15. Α. Ἱερεὺς ἂν δὲν εἶναι ἄλλος ἱερεὺς νὰ βαπτίσῃ (φ. 47α) τὸ παιδίον του...
Τ. ...διὰ τὴν γίνονται κουμπάροι.
16. Α. Ὁμοίως καὶ τοῦ υἱοῦ του τὸν γάμον...
Τ. ...ἂν δὲν εἶναι ἄλλος ἱερεὺς.
17. Α. Ἱερεὺς ἂν ἀσθενήσῃ...
Τ. ...δὲν ἐμποδίζεται νὰ ἱεουργῇ ὕστερα.
18. Α. Ἱερεὺς ἂν καταφρονᾷ τὴν ἐκκλησίαν του...
Τ. ... νὰ παύῃ ἀπὸ τὴν λειτουργίαν.
19. Α. Ἱερεὺς ἂν τὸν κράξουν εἰς ἄρρωστον...
Τ. ... φ. 47β: ἤθελες λυπήσῃ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

20. Α. Λέγει και ὁ Βαλσαμών εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἀποστολικοῦ κανόνος νβ'...
- Τ. ...μὲ τὸ θέλημα τοῦ Ἀρχιερέως.
21. Α. Ἱερεὺς ἀνίσως και διὰ χάριν ἢ φιλοδωρίαν...
- Τ. ... φ. 48α: ἔχει ἐπιτίμιον χρόνους β'.
22. Α. Ἱερεὺς ἂν τὸν κράξουν νὰ ψάλλῃ λείψανον...
- Τ. ...νὰ εἶναι ἀργὸς χρόνον και μετανοίας πεντακοσίας.
23. Α. Ἱερεὺς ὁποῦ γυρεύει νίκην και δῶρον...
- Τ. ...ἐπιτίμιον χρόνους τρεῖς και μετανοίας κάθε ἡμέραν ἑκατόν.
24. Α. Ἱερεὺς ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸν Θεὸν ἤ...
- Τ. φ. 48β: ...χρόνον ἕνα νὰ μὴν κοινωνήσῃ και τὰ ἐπίλοιπα.
25. Α. Διὰ τὸν Ἱερέα ὁποῦ νὰ εἰπῇ εἰς τὸν θυμὸν του νὰ γένη ἀσεβής...
- Τ. ... φ. 49α: διατὶ λέγει ἡ Γραφή ἐν ᾧ εὐρῶσε, ἐκεῖ και κρινῶσε.
(Ε) Νικηφόρου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
26. Α. Ἱερεὺς, ἂν μεταδίδῃ τὰ ἅγια...
- Τ. νὰ ἐπιτιμᾶται μετανοίας ρ'.
- (Ε) Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως.
27. Α. Ἱερεὺς ἂν ψευδομαρτυρήσῃ εἰς πράγματα...
- Τ. φ. 49β: ...νὰ καθήρεται παντελῶς ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, ἔτσι νὰ παιδεύονται και οἱ ἄλλοι Κληρικοὶ ἂν ψευδομαρτυρήσουν ποτέ.
28. Α. Ἱερεὺς παρθένος ὁποῦ δὲν ἐπῆρε γυναῖκα...
- Τ. ...ἀμὴ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν δὲν διώχεται.
29. Α. φ. 50α: Ὁμοίως και ὁ Ἱερεὺς ὁποῦ εἶχε γυναῖκα και χηρέυσῃ...
- Τ. ...ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν δὲν διώχεται.

ΙΧ. Περὶ Ἀρχιερέων και Ἱερέων ἀναξίων (Ε).

1. Α. Ἄν και λέγουν διὰ Ἀρχιερέα ἢ διὰ Ἱερέα πῶς κάμνει τὰ πλέον χειρότερα ἁμαρτήματα...
- Τ. ...νὰ τὸν καθήρουν ...και ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ὑπηρετήματα ὁποῦ κάμνει.
2. Α. φ. 50β: Λέγει και ὁ θεῖος Χρυσόστομος πῶς πολλοὶ Ἱερεῖς ἁμαρτωλοί, ὄντες φέρνουν δῶρα...
- Τ. ...λάβετε φάγετε τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου και τὰ ἐπίλοιπα.
3. Α. Καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος λέγει...
- Τ. ... φ. 51α: και αὐτὸς ὁ Ἱερεὺς πέρνει τὸ ἀνταπόδομα τῶν ἁμαρτιῶν του εἰς τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως.
4. Α. Ἀνίσως και ὑπογράψῃ ὁ Ἱερεὺς εἰς καμμίαν ὑπόθεσιν...
- Τ. ...νὰ καθήρεται ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην.

X. Περὶ γυναικός, ἐὰν κάμη παιδί καὶ συκοφαντήσῃ Ἱερέα καὶ εἰπῆ, ὅτι μετ' αὐτὸν τὸν ἕκαμε (E). Νικηφόρου Μητροπολίτου Ἡρακλείας (E) (φ. 51β).

1. A. Τὰ ἐγκλήματα ὅπου εἶναι διὰ νὰ καθήρουν τὸν ἱερέα, ἢ νὰ τὸν κάμουν ἀργόν...

T. ... φ. 52α: ἢ εἰς ἐκεῖνον ὅπου τὸν κατηγόρησε.

XI. Περὶ ἱερέως ἐὰν ὁμολογήσῃ τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ ὅπου ἕκαμε πρὶν τῆς χειροτονίας ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν (E) (φ. 52β).

1. A. Ὁ θ' κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου προστάζει διὰ ἐκεῖνον ὅπου νὰ ἁμαρτήσῃ προτοῦ νὰ λάβῃ τὴν ἱερωσύνην...

T. (φ. 54β) ...καθήρεται παντάπασι καὶ γυμνώνεται καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα προνόμια ὅπου εἴπαμεν παραπάνω.

XII. Συνόδου πρώτης καὶ δευτέρας (φ. 55α) (E).

1. A. Τοὺς Ἱερεῖς καὶ διακόνους ὅπου πέρνου ἀπάνω τοὺς κοσμικαῖς ἀρχαῖς ἢ φροντίδες ἢ ταῖς λεγόμεναις κουρατορίαις εἰς τὰ σπήτια τῶν ἀρχόντων, τούτους οἱ θεῖοι κανόνες τοὺς καθήρουν...

T. ...μηδὲ ἓνας ἤμπορεῖ νὰ δουλεύῃ δύω ἀθθεντάδες.

2. A. Ὁμοίως καὶ ὁ στ' κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἀποφασίζει... (φ. 55β).

T. ... φ. 56α: νὰ διώχεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἕως οὗ νὰ παύσῃ.

3. A. Ὅποιος ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους ἀφίνει τὴν ἀκολουθίαν του...

T. ...ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε.

4. A. Καὶ αἱ αἰνέσεις ὅπου λέγει...

T. ...εἰς ὕπνον καὶ δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐτούταις.

5. A. φ. 56β: Πρῶτος (E) εἶναι τὸ Μεσονυκτικόν. Δεύτερος (E) ὁ ὄρθρος...

T. ...Ἰδοὺ αἱ ἐπτὰ αἰνέσεις ὅπου λέγει ὁ θεῖος Δαβίδ, ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε.

XIII. (φ. 57α) Περὶ Ἀρχιερέως ἢ Ἱερέως ἢ Διακόνου λειτουργήσαντος καὶ μὴ μεταλαβόντος.

1. A. Ὁ π' κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἀποφασίζει...

T. φ. 57β: ...εἶναι ἁμαρτωλὸς καὶ διὰ τοῦτο δὲν μεταλαμβάνει.

2. Α. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ ἰατρεύῃ ἢ νὰ φλεβοτομῇ νὰ στέκῃ ἀργὸς ἡμέρας ἐπτά...
- Τ. ...ἀμὴ ἀν κάμη ἀμάρτημα ὁποῦ ἐμποδίζουν τὴν ἱερωσύνην ὕστερα ἀπὸ τὴ Βάπτισμα δὲν ἤμπορεῖ νὰ γένη Ἱερεὺς.

XIV. (φ. 58α) Περὶ τῶν ἐν χεῖλεσι μιανθέντων τί ἐστί; Ἐξήγησις τοῦ Βαλσαμών (Ε).

1. Α. Ἱερεὺς ἢ διάκονος ὁποῦ νὰ μιανθῇ μὲ τὰ χεῖλη...
- Τ. φ. 59β: ...θέλει ἀφορισθῇ εἰς μερικὸν καιρὸν καὶ ὡσάν ὁποῦ δὲν ἔκαμε τέλειον ἀμάρτημα ὁποῦ νὰ σμίξῃ μὲ τὴν γυναῖκα δὲν θέλει καθαρισθῇ.

XV. (φ. 60α) Ἐρώτησις πρὸς τὸν Ἀγιώτατον Πατριάρχην Νικόλαον (Ε).

1. Α. Ἐὰν εἶναι εὐλόγον καθηρημένος νὰ λέγῃ τὸ εὐλογητὸς ὁ Θεός...
- Τ. ...Ἀπόκρισις (Ε): Ὅχι μοναχὰ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν νὰ εἶναι.
2. Α. Ἱερεὺς ἀνίσως καὶ ἀπὸ τὴν μέθην του... (φ. 60β).
- Τ. νὰ ἀργεῖται χρόνον ἕνα ἢ νὰ λάβῃ ἄλλον κανόνα, καθὼς θέλει ὁ Ἀρχιερεὺς, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Νηστευτής.
3. Α. Ὁ κοστ' κανὼν τῆς ἔκτης Συνόδου ὀρίζει πὼς Ἱερεὺς ὅπου νὰ ἔλαβε γυναῖκα.
- Τ. φ. 62α: ...ἀμὴ ἀν δὲν θελήσουν νὰ χωρισθοῦν, νὰ τοὺς χωρίζουν μὲ ἐξουσίαν αὐθεντικὴν.
4. Α. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ εὐνουχίζῃ ζῶα...
- Τ. φ. 62β: ...ἢ νὰ καθήρεται ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην.
5. Α. Ἱερεὺς ὅπου νὰ καλεσθῇ εἰς ἀγιομνήσια...
- Τ. ..ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς πολλοὺς ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους μὴ ἔχοντας ἱερωσύνην τοὺς ἐπρόσταξε νὰ βαπτίζουσιν (!).
6. Α. Ἐρώτησις (Ε) (φ. 63α): Ἄν πρέπει νὰ λειτουργήσῃ ὁ Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ ἴδῃ ἀποθαμένον...
- Τ. Ἀπόκρισις (Ε) (φ. 63β) ...καθὼς τὸ διηγᾶται καὶ ὁ Μέγας Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης.
7. Α. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ εὐλογῆσῃ ἄλλον Ἱερέα εἰς γάμον...
- Τ. ...ἤγουν νὰ καθήρουνται (!) καὶ οἱ δύο.
8. Α. Ἄν σταθῇ ἐκκλησία ἀλειτούργητος ἡμέρας μ'.
- Τ. φ. 64α: ...ἔπειτα ἢ θεία λειτουργία.
9. Α. Ἱερεὺς δὲν πρέπει νὰ φορεῖ (!) κοντὴν στολήν...
- Τ. ...μήτε νὰ φορῇ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα ἀπλυτα ἱερά.

XVI. Περὶ πρεσβυτέρων καὶ διακονίσης (φ. 65α)
τοῦ Βαλσαμῶν (E)

1. A. Ἄνισως καὶ ἡ παπαδιά τινὸς Ἱερέως ἤθελε δυναστευθῆ στα-
νικῶς...
T. ..καὶ ἱεουργεῖ ἀνεμποδίστως.
2. A. φ. 65β: Ἄν ἀποθάνῃ Ἱερεὺς καὶ ἡ παπαδιά του πάρει ἄλλον
ἄνδρα...
T. ...ἔχει ἐπιτίμιον νὰ στέκῃ ἀκοινωνήτος χρόνους ε' καὶ καθ' ἡμέ-
ραν μετανοίας ρ' (= 100).

XVII. (φ. 66α) Αἱ παροῦσαι εὐχαὶ λέγονται πρὸς τὸν
ἐπιστρέφοντα (E).

1. A. Δίκαιος εἶ Κύριε καὶ εὐθὺς (!) αἱ κρίσεις σου...
T. ... φ. 68α: ὅτι σὺ εἶ μόνος ἀναμάρτητος καὶ δεχόμενος τοὺς με-
τανοοῦντας, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ
υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων, ἀμήν.
- (Σ η μ. Δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ἐν ἐπιμέτρῳ προστίθενται καὶ ταῦτα:)
- A. Εἶτα λέγει τοὺς παρόντας ψαλμούς, τὸν ν' ἐλέησόν με ὁ Θεός...
T. ...μετὰ δὲ τοὺς ψαλμούς λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην (φ. 68β) (E).
 2. A. Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας σου Πέ-
τρῳ τῷ Κορυφαίῳ καταπιστεύσας καὶ ἐπ' αὐτῷ τὴν ἁγίαν σου
ἐκκλησίαν οἰκοδομήσας...
T. φ. 69β: ...ὅτι σὺ εἶ ὁ τῶν μετανοούντων Θεός, καὶ τῶν εἰς σέ
ἐπιστρέφόντων σωτὴρ, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ
ἀνάρχῳ σου πατρὶ... Ἀμήν.

XVIII. (φ. 70α) Εὐχή, ἣν λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ Πνευ-
ματικὸς ἢ Ἱερεὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μέλλον-
τος μεταλαβεῖν. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν (E).

1. A. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, υἱὲ καὶ λόγε τοῦ Θεοῦ τοῦ
ζῶντος...
T. φ. 74α: ...ὅτι σὺ εἶ μόνος ἀναμάρτητος, καὶ δυνάμενος ἀφιέναι
ἁμαρτίας, ἀνομίας τε καὶ ἀκαθαρσίας, καὶ σοὶ πρέπει πᾶσα δόξα...
Ἀμήν.

Ἐπίμετρον

(φ. 74β): Φῶντας (!) (γρ. Κι' ὄντας;) τρῶς καὶ ξεφαντώνεις, δόσε καὶ ἐνὸς πτωχοῦ, νὰ τὸ εὔρης στὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ.

ὁ παμφάγος — Ἄδης

(E) 1828, Φευρουαρίου 22. Ἐν Καλάμῳ. (ὑπογραφή): Χ.Α.Ν.

(φ. 75α-76β) ἐμπεριλαμβάνονται ὅσα ἐν τῇ ἀρχικῇ περιγραφῇ τοῦ Κώδικος ἐσημειώσαμεν¹.

1. Περὶ τῆς Νήσου Καλάμου-Ἰθάκης καὶ τῶν πρώτων ἐποικίων τῆς νήσου καὶ τῆς καταγωγῆς καὶ προελεύσεως αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ περὶ τῆς οἰκογενείας Π ο ρ τ ὀ λ ο υ, ἐδημοσιεύσαμεν ἄρθρον ἐν τῷ «Ἡμερολόγιῳ τῆς Ἰθάκης» ἔτους 1930, τ. 3 σ. 176-183.

IV. Initia κατ' ἀλφabetικὴν σειράν.

- I. 8. Ἀγαπᾶς καὶ φοβεῖσαι κύριον τὸν Θεόν σου....
- I. 9. Ἀγαπᾶς τοὺς γονεῖς σου....
- II. 45. Αἱ γυναῖκες ὅπου εἶναι ἀκάθαρταις...
- VI. 14. Ἀμὴ ἂν ἔχουν ἀρρώστημα καὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ ὑπηρετοῦν τὰ θεῖα μυστήρια...
- II. 29. Ἀμὴ ἂν ἤθελε γύρη ἢ γυναῖκα τὸ δάκτυλόν της...
- XVI. 2. Ἄν ἀποθάνῃ Ἱερεὺς καὶ ἡ παπαδιά του πάρει ἄλλον ἄνδρα...
- II. 25. Ἀνίσως καὶ ἡ γυναῖκα ἤθελε πάρη ζυμάρη...
- XVI. 1. Ἀνίσως καὶ ἡ παπαδιά τινὸς Ἱερέως ἤθελε δυναστευθῆ ἰστανικῶς...
- V. 6. Ἀνίσως καὶ κανέννας ἤθελε λειτουργήσῃ.
- II. 31. Ἀνίσως καὶ πέσῃ τινὰς μὲ τὴν γυναῖκα του...
- VI. 12. Ἀνίσως καὶ τοῦ Ἱερέως τὰ μάτια κλαίουσι...
- IX. 4. Ἀνίσως καὶ ὑπογράψῃ ὁ Ἱερεὺς εἰς καμμίαν ὑπόθεσιν...
- IX. 1. Ἄν καὶ λέγουν διὰ Ἀρχιερέα ἢ διὰ Ἱερέα πῶς κάμνει τὰ πλέον χειρότερα πράγματα...
- I. 12. Ἄν μετανοήσουν...
- XV. 8. Ἄν σταθῇ ἡ ἐκκλησία ἀλειτούργητος ἡμέρας μ'.
- II. 48. Γυναῖκα ἀνίσως καὶ ἀπὸ τὴν ἀμέλειάν της...
- II. 50. Γυναῖκα ὅπου νὰ εἶναι εἰς τὰ καταμήνιά της...
- II. 44. Γυναῖκα ὅπου νὰ καταφρονήσῃ τὸ παιδί...
- II. 43. Γυναῖκα ὅπου νὰ κοιμηθῇ καὶ νὰ φονεύσῃ τὸ παιδί της...
- II. 49. Γυναῖκα ὅπου νὰ φυσάῃ τὸ παιδί της εἰς τὸ στόμα ἢ...
- XVII. 2. Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας σου Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ καταπιστώσας...
- VIII. 25. Διὰ τὸν Ἱερέα ὅπου νὰ εἰπῇ εἰς τὸν θυμὸν του νὰ γένη ἀσεβής...
- VII. 2. Διὰ τὸν Ἱερέα ὅπου σεληνιάζεται...
- I. 14. Δίδαξον αὐτόν....
- I. 16. Δίδαξον αὐτόν. Μὴν ἔπραξες μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν....
- II. 21. Διδάσκεις τὴν φαμηλίαν σου...
- XVII. 1. Δίκαιος εἶ Κύριε καὶ εὐθὺς (α') αἱ κρίσεις σου. (Σημ. ἐν ἐπιμέτρῳ προστίθενται:) Εἶτα λέγει τοὺς παρόντας ψαλμούς, τὸν ν' ἐλέησόν με ὁ Θεός...
- XV. 1. Ἐὰν εἶναι εὐλογον καθηρημένος νὰ λέγῃ τὸ εὐλογητὸς ὁ Θεός...

- II. 28. Ἐὰν ἡ γυναῖκα ἤθελεν σμίξῃ...
- III. 5. Ἐδωκες δῶρα εἰς τὴν χειροτονίαν σου;
- I. 6. Εἰ δὲ καὶ εἶναι ἀμαθής...
- III. 21. Εἰ δὲ καὶ ἐπέσανε κατὰ γῆς...
- III. 19. Εἰ δὲ πάλιν τύχη μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος...
- I. 5. Εἶσαι ἐσὺ χριστιανός; Ὁ ἀμαρτωλὸς ἀποκρίνεται...
- VIII. 4. Εἰς τούταις ταῖς παρανομίαις...
- II. 3. Ἐκαμες τὸν κανόνα σου...
- IV. 2. Ἐκαμες τὸν κανόνα σου...
- VIII. 6. Ἐκβάλλεται τῆς Κοινωνίας ἀκόμη ὁποῦ μισαίει...
- I. 19. Ἐνὸς χρόνου δευτέραις...
- I. 4. Ἐξομολογοῦμαι ὁ ἀμαρτωλὸς ἐγώ...
- XV. 6. Ἐρώτησις: Ἄν πρέπει νὰ λειτουργήσῃ ὁ Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ ἴδῃ ἀποθαμένον...
- III. 4. Ἐρώτησις (E): Πόσον καιρὸν ἔχεις ἀδελφὲ ὁποῦ δὲν ἐξομολογήθῃς;
- II. 2. Ἐρώτησις τῶν γυναικῶν... (E)
- II. 23. Ἐρώτησον αὐτὴν καὶ εἴ τι ἄλλο σὲ φωτίσῃ...
- III. 34. Ἐρώτησον αὐτὸν καὶ ἀπὸ ταῖς ὕπισθεν ἐρωτήσεις...
- III. 20. Εἰς ὅσον δὲ τόπον ἐπέσανε τὰ ἅγια...
- IV. 7. Εὐχὴ, ἣν περ λέγει ὁ πνευματικὸς πρὸς τοὺς εἰς αὐτὸν ἐξομολογούμενους. τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν...
- IV. 8. Εὐχὴ συγχωρητικὴ, ἣν περ λέγει ὁ πνευματικὸς πρὸς τοὺς εἰς αὐτὸν ἐξομολογούμενους...
- IV. 3. Ἐχεις ἀγάπην μὲ ὅλην τὴν ἀδελφότητα...
- I. 15. Ἐχεις εὐλάβειαν εἰς τὸν σταυρόν...
- I. 2. Ἰδοὺ τέκνον ὁ Χριστὸς ἵσταται ἀοράτως...
- VIII. 17. Ἱερεὺς ἂν ἀσθενήσῃ...
- VIII. 13. Ἱερεὺς ἂν βάλῃ ἐπιτραχήλιον νὰ μεταλάβῃ...
- VIII. 24. Ἱερεὺς ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸν Θεὸν ἤ...
- V. 4. Ἱερεὺς ἂν γένη εἰς τοῦτον ρεῦσις...
- VIII. 15. Ἱερεὺς ἂν δὲν εἶναι ἄλλος Ἱερεὺς νὰ βαπτίσῃ τὸ παιδίον του...
- VI. 3. Ἱερεὺς ἂν δεχθῇ θυσίαν αἰρετικοῦ...
- VIII. 7. Ἱερεὺς ἂν εἶναι καταδότης (!)...
- VIII. 10. Ἱερεὺς ἂν ἐντραπῇ νὰ μεταλάβῃ τὴν παπαδιάν του...
- VI. 6. Ἱερεὺς ἂν εὐλογήσῃ γάμον ἐμποδισμένον...
- XV. 2. Ἱερεὺς ἀνίσως ἀπὸ τὴν μέθην του...
- VIII. 21. Ἱερεὺς ἀνίσως διὰ χάριν ἢ φιλοδωρίαν...
- V. 3. Ἱερεὺς ἀνίσως καὶ ἐνυπνιασθῇ...
- V. 7. Ἱερεὺς ἀνίσως καὶ ἤθελεν ὑπάγῃ εἰς βαλανεῖον...
- VIII. 18. Ἱερεὺς ἂν καταφρονάει τὴν ἐκκλησίαν του...

- VI. 1. Ἱερεὺς ἂν κάμη συνωμοσίαν...
- V. 12. Ἱερεὺς ἂν λειτουργήσῃ τὴν φλεβοτομίαν...
- VI. 5. Ἱερεὺς ἂν λειτουργήσῃ μὲ ἓνα φόρεμα.
- V. 8. Ἱερεὺς ἂν λειτουργήσῃ μὲ ἔχθραν...
- V. 13. Ἱερεὺς ἂν λειτουργήσῃ χωρὶς ἀντιμήνσιον...
- VIII. 26. Ἱερεὺς, ἂν μεταδίδῃ τὰ ἅγια...
- V. 11. Ἱερεὺς ἂν ξεράσῃ ἀπὸ πολὺ κρασί...
- VIII. 9. Ἱερεὺς ἂν πέμψῃ ἀναγνώστην ἢ ἄλλον νὰ κοινωνήσῃ ἄνθρωπον...
- V. 14. Ἱερεὺς ἂν πηγαίνῃ εἰς παιγνίδια...
- VI. 4. Ἱερεὺς ἂν προσκαλέσῃ ἐβραίους ἰατρούς...
- V. 5. Ἱερεὺς ἂν σμίξῃ μὲ τὴν γυναῖκα του...
- VIII. 11. Ἱερεὺς ἂν τὸν καλέσῃ νὰ μεταλάβῃ ἄνθρωπον...
- VIII. 19. Ἱερεὺς ἂν τὸν κράξουν εἰς ἄρρωστον...
- VIII. 22. Ἱερεὺς ἂν τὸν κράξουν νὰ ψάλλῃ λείψανον...
- VIII. 14. Ἱερεὺς ἂν φυλάγεται νὰ μὴν κάμη παιδί...
- VIII. 27. Ἱερεὺς ἂν ψευδομαρτυρήσῃ εἰς πράγματα...
- XV. 9. Ἱερεὺς δὲν πρέπει νὰ φορεῖ (!) κοντὴν στολήν...
- V. 1. Ἱερεὺς ἂν ξεράσῃ νηστικός...
- XIV. 1. Ἱερεὺς ἢ διάκονος ὁποῦ νὰ μιανθῇ μὲ τὰ χεῖλη...
- VIII. 12. Ἱερεὺς καθηρημένος ἂν ἔλθῃ εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου...
- II. 1. Ἱερεὺς μόνος προσφέρει καὶ τὴν γυναῖκα ἔχοντας σταυρωμένας τὰς χεῖρας ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ καὶ ποιεῖ εὐλογητόν...
- VIII. 23. Ἱερεὺς ὁποῦ γυρεύει νίκην καὶ δῶρον...
- V. 2. Ἱερεὺς ὁποῦ θέλει νὰ λειτουργήσῃ καὶ νὰ ματώσῃ ἢ μύτη του...
- VI. 2. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ ἀφορισθῇ ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα...
- XV. 7. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ εὐλογήσῃ ἄλλον Ἱερέα εἰς γάμον...
- XV. 4. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ εὐνουχίξῃ ζῶα...
- XIII. 2. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ θεραπεύῃ ἢ νὰ φλεβοτομῇ νὰ στέκῃ ἀργὸς ἡμέρας ἑπτὰ...
- XV. 5. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ καλεσθῇ εἰς ἀγιομνήσια...
- V. 10. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ κυνηγᾷ...
- VI. 11. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ πορνεύῃ ἢ νὰ μοιχεύῃ...
- VIII. 28. Ἱερεὺς παρθένος ὁποῦ δὲν ἐπῆρε γυναῖκα...
- VIII. 8. Ἱερεὺς ὁποῦ νὰ συλλειτουργήσῃ μὲ καθηρημένον...
- I. 22. Ἰστέον, ὅτι κάθε χριστιανός...
- XII. 4. Καὶ αἱ αἰνέσεις ὁποῦ λέγει...
- VIII. 3. Καὶ ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ νὰ πάρουν Ἐπισκοπὴν...
- VIII. 2. Καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ἢ Μητροπολίτας ὁποῦ ἀλλάζουσι ταῖς ἐπαρχίαις του...
- I. 42. Καὶ ἀφόντις ἀκούσης ταῖς ἁμαρτίαις του...

- III. 2. Καὶ ἐὰν μαθηματικός...
- I. 6. Καὶ εἰ μὲν εἶναι ἄνθρωπος μαθηματικός...
- III. 28. Καὶ εὐθύς τὸ βαπτίζει εἰς τρεῖς καταδύσεις.
- IX. 3. Καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος λέγει...
- II. 12. Κάμνεις λειτουργίαις...
- I. 40. Κάνεις τὸν σταυρόν σου...
- I. 17. Κανόνισον αὐτόν...
- III. 3. Κοίταξε λοιπὸν νὰ μὴν ἐρωτᾷς τὸν ἀνύπανδρον...
- XVIII. 1. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, υἱὲ καὶ λόγε τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος...
- VIII. 20. Λέγει καὶ ὁ Βαλσαμῶν εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ἀποστολικοῦ κανόνος νβ'...
- IX. 2. Λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος πῶς πολλοὶ Ἱερεῖς ἀμαρτωλοί, ὄντες φέρνουν δῶρα...
- III. 29. Μὴν ἐβάπτισες παιδίον δύο φοραῖς;
- I. 34. Μὴν ἔδειρες τοὺς γονεῖς σου...
- I. 36. Μὴν ἔδωσες τινὸς φαρμάκι...
- I. 29. Μὴν εἶσαι βλάσφημος...
- I. 28. Μὴν εἶσαι ἐπίορκος...
- II. 4. Μὴν εἶσαι ἐχθρεμένη μέ τινα...
- III. 12. Μὴν εἶσαι ἐχθρεμένος μέ τινα...
- III. 33. Μὴν εἶσαι ὑπερήφανος...
- III. 32. Μὴν εἶσαι χορευτής...
- II. 14. Μὴ ἔκαμες ὄρκον ψεύτικον;...
- I. 32. Μὴν ἐκατάλυσες καμμίαν Τεσσαρακοστήν...
- II. 17. Μὴν ἐκατάλυσες καμμίαν Τεσσαρακοστήν...
- I. 37. Μὴν ἔκλεψες τινὸς τίποτες πρᾶγμα...
- III. 17. Μὴν ἐλειτούργησες κολατσισμένος...
- III. 15. Μὴν ἐλειτούργησες χωρὶς καθιέρωσιν...
- III. 11. Μὴν ἐλειτούργησες χωρὶς τὴν ἀκολουθίαν σου...
- IV. 5. Μὴν ἐλειψες ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἐκκλησίας;
- III. 10. Μὴν ἐμαλακίσθης;
- I. 24. Μὴν ἐμέθυσες...
- III. 14. Μὴν ἐμέθυσες ἀφόντις ἐλειτούργησες ἢ ἐξέρασες;
- I. 23. Μὴν ἐπῆγες καὶ ἐμετάλαβες χωρὶς νὰ κάμῃς τὸν κανόνα σου...
- I. 26. Μὴν ἐπῆρες πρᾶγμα ἐκκλησιαστικόν...
- III. 8. Μὴν ἐσμιζες μέ ταύτην ὅταν ἦτον ἄπαστρη...
- III. 7. Μὴν ἐσμιζες μέ τὴν πρεσβυτέραν σου πρὶν τὴν στεφανωθῆς...
- II. 15. Μὴν ἔταξες τίποτες τάσιμον...
- I. 18. Μὴν ἔτυχε καὶ ἐμετάλαβες...

- I. 20. Μὴν ἔτυχε καὶ ὠνειρεύθης τὴν νύκτα...
- III. 23. Μὴν ἔτυχεν ἐκεῖ ὅπου ἔλειτούργεις καὶ ἔπесе τίποτες μύα...
- III. 18. Μὴν ἔτυχε ἐκεῖ ὅπου ἔλειτούργεις καὶ σοῦ ἐχυθύκανε (!) τὰ ἄγια;
- III. 16. Μὴν ἔτυχε καὶ ἐπαράρηξες σκευὴ ἀφιερωμένα εἰς τόπον ἀπάτητον;
- I. 39. Μὴν ἔτυχε καὶ ἔπесες μὲ πρόσωπον ἀβάπτιστον...
- I. 38. Μὴν ἔτυχε καὶ ἐπόρνευες...
- III. 6. Μὴν ἔτυχε καὶ ἐπόρνευες πρὶν χειροτονηθῆς ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν;
- II. 7. Μὴν ἔτυχε καὶ ἐστάθης ἀφορμῆ...
- II. 16. Μὴν ἔτυχε ὅταν ἦσουν ἀπαστρη καὶ ἠσπάσθης ταῖς ἀγίαις εἰκόναϊς...
- I. 25. Μὴν ἔταξες τίποτες τάσιμον...
- III. 22. Μὴν ἔτυχε καὶ σοῦ ἔφαγεν ἔρπετόν...
- III. 24. Μὴν εὐλόγησες γάμον παράνομον;
- I. 33. Μὴν ἔφαγες τίποτες κρέας ψόφιον...
- I. 35. Μὴν ἐφόνευες ἄνθρωπον...
- III. 9. Μὴν ἔχεις καμμίαν ὑποψίαν εἰς αὐτήν;
- II. 8. Μὴν ἠξέυρεις καὶ κάνεις μάγια...
- III. 13. Μὴν ὀνειρεύθης τὴν νύκτα, ὅταν ἤθελες νὰ λειτουργήσῃς...
- I. 30. Μὴν παραδίνεσαι ἢ παραδίνης ἄλλους τῷ διαβόλῳ;
- III. 26. Μὴν σὲ ἐκράξανε νὰ βαπτίσῃς παιδίον...
- III. 31. Μὴν σοῦ ἐδῶκανε νὰ διαβάσῃς λειτουργίαις...
- II. 6. Μία γυναῖκα παντρεμένη ἐξομολογᾶται...
- II. 13. Νὰ μὴ εἶσαι βλάσφημη...
- II. 19. Νὰ μὴ εἶσαι φθονερή.
- II. 9. Νὰ μὴ ἐκλεψες...
- III. 30. Νὰ μὴ ἐμετάλαβες τινά...
- IV. 4. Νὰ μὴ ἔτυχε καὶ ἔπесες εἰς σὲ καμμίαν ἁμαρτίαν θανάσιμην...
- II. 10. Νὰ μὴ ἔτυχε καὶ ἔφαγες βότανον διὰ νὰ μὴ ἐγκαστρωθῆς...
- II. 5. Νὰ μὴ ἔτυχε τέκνον μου καὶ ἔφθειρες...
- II. 18. Νὰ μὴ ἐψευδομαρτύρησες...
- III. 25. Νὰ μὴ σὲ ἐκράξανε νὰ μεταλάβῃς ἀσθενῆ καὶ δὲν ἐπῆγες...
- II. 11. Νὰ μὴ σοῦ ἀπέθανεν παιδίον ἀβάπτιστον...
- I. 3. Ὁ δὲ μετανοῶν κλίνας τὴν κεφαλὴν λέγει τὴν κατάνυξιν.
- VI. 15. Ὁ ἐβδομηκοστὸς ἔννατος (!) κανὼν τῶν ἀγίων Ἀποστόλων...
- XI. 1. Ὁ θ' κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου προστάζει διὰ ἐκεῖνον ὅπου νὰ ἁμαρτήσῃ προτοῦ νὰ λάβῃ τὴν Ἱερωσύνην...
- VII. 3. Ὁ ιγ' κανὼν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας Συνόδου ὀρίζει...
- IV. 6. Ὁ ἰδιώτης μοναχὸς ὅταν εὐρίσκεται ἔξω εἰς καμμίαν ὑπηρεσίαν τοῦ Μοναστηρίου καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ...
- III. 35. Οἱ τὰ θεῖα καλῶς διαταξάμενοι θεοκῆρυκες Ἀπόστολοι...

- XV. 3. 'Ο καστ' κανών τῆς ἑκτῆς Συνόδου ὀρίζει πῶς 'Ιερεὺς ὁποῦ νὰ ἔλαβε γυναῖκα...
- VII. 4. 'Ο μβ' κανών τῶν ἁγίων 'Αποστόλων...
- II. 35. 'Ο μνησικάκος ἔχει χρέος...
- I. 10. 'Ομοίως δίδαξον αὐτόν (Ε). Μὴν ἔτυχες καὶ ἔκαμες... μάγια...
- VIII. 5. 'Ομοίως ἐκβάλλεται τῆς Κοινωνίας καὶ ὁ γόης 'Ιερεὺς...
- VIII. 29. 'Ομοίως καὶ ὁ 'Ιερεὺς ὁποῦ εἶχε γυναῖκα καὶ χηρέυση...
- II. 39. 'Ομοίως καὶ ὁ καταδότης (!)...
- VI. 8. 'Ομοίως καὶ ὁ ... (κενὸν) κανών τῆς αὐτῆς Συνόδου, ὀρίζει νὰ μὴν βλέπει ὁ 'Ιερεὺς χορούς...
- XII. 2. 'Ομοίως καὶ ὁ στ' κανών τῶν ἁγίων 'Αποστόλων ἀποφασίζει...
- VIII. 16. 'Ομοίως καὶ τοῦ υἱοῦ του τὸν γάμον...
- III. 1. 'Ομοίως προσφέρει καὶ τὸν ἱερέα εἰς τὴν εἰκόνα...
- VI. 7. 'Ο ξβ' κανών τῆς Συνόδου τῆς ἑκτῆς, τοὺς 'Ιερεῖς ὁποῦ νὰ χορεύουν...
- VI. 13. 'Ο οζ' κανών τῶν ἁγίων 'Αποστόλων ὀρίζει ὅτι ὅποιος εἶναι ἐτερόφθαλμος...
- XIII. 1. 'Ο π' κανών τῶν ἁγίων 'Αποστόλων ἀποφασίζει...
- II. 42. "Ὅποιος ἀμποδένει ἀνδρόγυνα...
- XII. 3. "Ὅποιος ἀπὸ τοὺς 'Ιερωμένους ἀφίνει τὴν ἀκολουθίαν του...
- II. 27. "Ὅποιος βλασφημῆση...
- II. 36. "Ὅποιος εἰς τὸν καιρὸν τῆς μετανοίας ἔχει ἔχθραν...
- II. 34. "Ὅποιος ἔχει ἔχθραν μὲ τινα ἄνθρωπον εἰς τὴν 'Εκκλησίαν...
- II. 26. "Ὅποιος ἤθελε ποτήσει (!) τοῦ λόγου του ἢ ἄλλον κανένα τὸ κάτουρόν του...
- II. 41. "Ὅποιος ἤθελε συκοφαντήσει ἀνδρόγυνον...
- VI. 9. "Ὅποιος 'Ιερεὺς ἤθελε φάγη ψόφιον κρέας...
- VI. 10. "Ὅποιος 'Ιερεὺς παγένει (!) εἰς τοὺς μάντις...
- I. 21. "Ὅποιος ὄνειρευθῆ...
- II. 38. "Ὅποιος παρακροάζεται...
- II. 33. "Ὅποιος πέση μὲ τὴν γυναῖκά του...
- II. 32. "Ὅποιος πέση μὲ τὴν γυναῖκά του τὴν Κυριακὴν...
- II. 40. "Ὅποιος χωρίζει ἀνδρόγυνον...
- II. 46. 'Ορίζομεν τὰς γυναῖκας ὁποῦ ἔχουσι τὰ συνήθια (!) τοὺς.
- II. 47. 'Ορίζομεν τὰς γυναῖκας ταῖς μαμμαῖς...
- II. 27. "Ὅσαις γυναῖκες συγγιλισθοῦν μοναχαῖς τοὺς ἢ μὲ ἄνδρας...
- III. 27. "Ὅταν καλέσουν 'Ιερέαν νὰ βαπτίσῃ παιδίον...
- I. 11. 'Ο τεχνίτης ὁποῦ τὰ κάμνει, χρόνους κ'. (Ε).
- II. 20. Πάγηξ (!) ταῖς ἑορταῖς εἰς τὴν 'Εκκλησίαν...
- II. 22. Παράκαλεῖς τὸν Θεὸν διὰ ὅλους τοὺς Χριστιανούς...

- I. 41. Παρακαλεῖς τὸν Θεὸν νύκτα καὶ ἡμέραν...
- I. 13. Πιστεύεις εἰς τὰ ὄνειρατα...
- I. 27. Πιστεύεις ταῖς ἑορταῖς...
- II. 30. Πρέπει οἱ πνευματικοὶ νὰ στοχάζωνται καὶ νὰ παραγγέλλουσι, ὅποταν ὑψώνουσι τινὲς Παναγίαν καὶ τὴν κυβερνοῦσιν, ἤγουν νὰ τὴν τρώγουν...
- VIII. 1. Πρέπει νὰ ἰξεύρουσι (!) καὶ τοῦτο, πῶς ἀνίσως καὶ ἤθελεν ξεπέσει οἱ Ἱερεῖς...
- IV. 1. Προσφέρει αὐτὸν ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ καὶ ποιεῖ καθὼς ὅπισθεν ἐσημειώσαμεν καὶ ἂν εἶναι ἰδιώτης τὸν ἐρωτᾷ: Πόσον καιρὸν ἔχεις ἀδελφὲ ὅπου δὲν ἐξομολογήθῃς;
- I. 1. Προσφέρει ὁ πνευματικὸς τὸν μέλλοντα ἐξομολογήθῃναι...
- XII. 5. Πρῶτος εἶναι τὸ Μεσονυκτικόν. Δεύτερος ὁ ὄρθρος...
- I. 31. Στοχάζεσαι νὰ ἔχῃς ἀφορισμόν...
- X. 1. Τὰ ἐγκλήματα ὅπου εἶναι διὰ νὰ καθήρουν τὸν Ἱερέα, ἢ νὰ τὸν κάμουν ἀργόν...
- VII. 5. Τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς καὶ Διακόνους καθήρει ὁ ἄνωθεν κανὼν...
- XII. 1. Τοὺς Ἱερεῖς καὶ διακόνους ὅπου πέρνουν ἀπάνω τοὺς κοσμικαῖς ἀρχαῖς...
- VII. 1. Τοῦτο ὅπου λέγει νὰ μὴν συνεύχεται ὁ δαιμονιζόμενος...
- V. 9. "Ὡρα (!) (γρ. ὄρα): Προτῆτερα ἀπὸ ὅλα, ἐκεῖνος ὅπου νὰ καταξιωθῇ νὰ γένη ὑπέρτης τοῦ Θεοῦ...
- II. 24. "Ὡρα (!) καλῶς. Εἰς τὰ ἐπιτίμια δὲν τυχένη (!) νὰ γένη (!) μὲ δυναστεία...